

Franz Albert Aepinus

**Theses Philosophicæ Miscellaneæ : In Usum Privatim Instituendorum
Exercitiorum Disputandi Conscriptæ, & Benev. Ampl. Fac. Philosoph. Consensu
Editæ**

Rostochii: Typis Joh: Wepplingii, Anno MDCCII

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1002554837>

Druck Freier Zugang

N. u. phil 1702

Aepinus, Franz Albert

/a

**THESES
PHILOSOPHICÆ
MISCELLANÆ,**

IN USUM

PRIVATIM INSTITUENDORUM
EXERCITIORUM DISPUTANDI

CONSCRIPTÆ,

&

BENEV. AMPL. FAC. PHILOSOPH. CONSENSU

EDITÆ

à

M. FR. ALB. ÆPINO,

S.S. THEOL. CAND.

ROSTOCHII,

Typis JOH: WEPPLINGII, Univ. Typogr.

Anno MDCCII.

Qui
primā vice Commilitones
Suas super has theses sententias
placide inter se collaturi sunt,
sequentes erunt,
citra cujusquam præjudicium,
forte hoc ordine collocati

XXII. VIRI - JUVENES

NOBILISSIMI ATQ; CLARE - DOCTI,

- DN. DAVID P. von THOURLIN, Carolihammia-Svecus.
DN. DAN: DITERIC: GRAVE, Lüdingworda-Hadelensis.
DN. JACOBUS OXENVALDT, Gothlandia-Svecus.
DN. FRIDER. CHRISTOPH: Niebuer / Parchim: Megapol.
DN. HENRICUS BEYE, Palæogæa-Bremenf.
DN. JOH. THOMAS ALBERTI, Oldenbroca-Hadelenf.
DN. JO. FRIDER. Neben / Palæog. Bremenfis.
DN. JOH. JOACH. ARENDTS, Tund: Holf.
DN. JULIUS FRIDER: RASSOW, Mecklenburg.
DN. BURCHARD. CAMPHÖVENER, Apenrad. Holf.
DN. GEORG: Ginden / Riga-Livonus.
DN. B. H. Osthoff / Riga-Livonus.
DN. JOH. CHRISTOPH. Taumann / Mecklenb.
DN. BERNHARD: RAUPACH, Tundera-Holfatus.
DN. MART. GABR. KUNHARDT, Oberndorffio-Bremenf.
DN. HAQV. GULLDBERGIUS, Carolihammia-Svecus.
DN. MARTIN. ALBERT. WILLEBRANDT, Rostoch.
DN. MICHAEL ARWEDSON, Svecus.
DN. JOHAN. Carlberg / Gothoburgo-Svecus.
DN. JOH. SIGISM: PILGRIM, Buxtehud. Bremenf.
DN. FRID. CHRISTIAN. de BÄHR, Tund. Holfatus.
DN. JOAN. CHRISTIAN. PETERSEN, Rostochienf.

BENEVOLO LECTORI

S. & O.

Væ hic oculis Tuis exhibentur theses, A. L. so-
lius exercitii disputatorii gratiâ, datâ a nomi-
natis svavissimis DNN. Commilitonibus occa-
sione, collectæ sunt atq; cõscriptæ, sine omni
ornatu, sine ordine ullo. Ita enim futuro-
rum Commilitonum conditio fieri postulave-
rat. Docuit me experientia, non omnes eum
ex tali exercitio, quem debebant, fructum
percipere, si eam, de quâ disputatur, mate-
riam vel planè non, vel non satis cognitam habent. Ecquis autem ta-
les sibi promittere Commilitones potest, qui ad unum omnes in unâ
eâdemque scientiâ versati sunt? Varium est mortalium ingenium &
in varia studia varii rapimur. Hic illam, ille hanc scientiam amat præ-
fertq; Nec omnia possumus omnes, quod singularis voluit Divini
Numinis providentia. Accedit, quod non omnibus omnem, quila-
tissimus est, Philosophiæ campum percurrere vel ob solam ætatis aut
Academicorum studiorum brevitatem jamjam contigerit. Imo, quod
uni necessarium est ac proficuum studiorum genus, non statim & ab
altero requiratur convenit. Alia ad Theologiâ, alia ad Jurisprudentiæ
studium magis sunt necessaria: quanquam omnes Philosophiæ par-
tes utrique posse utilitati esse penitus non negem. Ut autem, si non
omne, aliquâ tamen ex parte, hocce, quod dixi, incommodum tolle-
rem à Disputationibus nostris, adeoq; non Theologiæ tantum addi-
ctis, sed & quorum haud paucis hætenus, uti & hac vice, mecum in
disputando se exercere placuit, Legum cultoribus inservire possem,
optimum ratus sum, non unam talem pertractare, sed ex plerisque
scientiis Philosophicis varias colligere theses, easque ita disponere, ut
in quacunq; Disputatione, licet ordine scientiarum non servato, variæ
exhibeantur. Sic enim Disputaturi eligere poterunt, quarum suffici-
entem habere notitiam sibi videbuntur. Equidem tenebitur Respon-
denseam defendere thesin, quam Opponens impugnat, ut ideo isti his
nihil allatum commodi videri possit: at eos conjungere soleo, qui vel
iisdem vel cognatis studiis incumbunt, præsertim si aliqua ejus mihi
notitia ex ipsorum mecum conversatione fuerit, quod aliàs ex ipsis
sciscitari inconveniens non est. Hæc de instituti nostri ratione Te mo-
nere

A 4

nere, A.L. volumus, ne confusionis vitii accusemur in negotio, quod studio & animo deliberato non aliter à nobis susceptum. Tu vero optimevale & Commilitonibus meis mihiq; fave. Favoris autem Tui id maximum iudicatur indicium sumus, si pro studiorum nostrorum incrementis ad Deum preces nobiscum fundas, ut, quæ meditamur, omnia in nominis Divini gloriam, Proximi commodum, nostramq; temporalem pariter vergant ac æternam salutem. Iterum iterumq; vale.

Q. D. B. V.
DISPUTATIO I.

Thes. I.

Philosophia vi vocis denotat amorem & studium sapientiæ, ex usu verò loqvendi sapientiam. Maluit autem, quæ erat ipsius modestia, Pythagoras Philosophus, i.e. amans sapientiæ, quam *φιλοσοφία* sive sapiens vocari, licet Gentilium sapientum ferè sapientissimus. Hinc primus Philosophiam hoc nomine appellavit, referente *Plutarcho L. 1. de Plat. Phil. c. 3. Conf. Diog. Laërt. in vita Pythagoræ.*

II. Genuinum accurati Philosophi signum est in rerum rationes ac causas inquirere. Nulla autem planè est scientia in aliorum solum testimoniis & auctoritate innixa. Optime *Cicero: Hoc ego Philosophi non arbitror, testibus uti: qui aut casu veri, aut malitia falsi fictiq; esse possunt. Argumentis & rationibus oportet, quare quidq; ita sit, docere. De Divinat. L. II.*

III. Quæ de genere Logices agitur controversia, non majoris est pretii, quam quæ de lanâ caprinâ. Potest enim perfectus quis Logicus esse, etsi, quodnam verum genus Logicæ sit, ignoret. Ut cunqve autem definiatur, sive per habitum instrumentalem aut organicum, sive per organon aut instrumentum, sive per scientiam effectivam, sive per scientiam de arte; omnia hæc genera loqvuntur non eam nihil aliud, quam terminorum explicationem esse; sed aliquid efficiendum, docere

IV. Quæ sint Sapientiæ requisita exponit *Aristoteles L. 1. Metaph.*

1apb

cap. c. 2. quæ cum non omnia in Theologiam quadrant, id propter ejus genus non potest Sapientia esse, quod quidem contendit *Alsted. L. 1. Præcogn. Theol. c. 9. refutatus à B. Calov. Pt. 1. Ifag. in Theol. c. X. §. 3. p. 231. sqv.* Deus quidem est omnia, verum non formaliter, id quod ad Sapientiam requiritur, sed saltem eminenter.

V. Physica non est Scientia practica, sed pure theoretica, quod ex definitione Scientiarum theoreticarum & practicarum patet. Licet autem ad praxin nonnunquam dirigatur, quemadmodum ex rerum naturalium contemplatione ad amorem DEI Creatoris excitamur; non tamen ipsum fit primario & per se, sed per accidens tantum.

VI. Dari notitiam DEI insitam, præter testimonium & consensum Gentilium pariter ac Christianorum veterum juxta atque recentiorum, à posteriori firmiter probatur ex metu Numinis, qui vel omnibus inesse deprehenditur, & conscientie testimonio de rectè factis, & cogitationibus ob malè facta se invicem accusantibus, quæ aliunde provenire non possunt, quam ex naturâ insito Numinis sensu benè facta remunerantis, scelera vero vindicantis. Uti probat *Cel. DN. D. J. A. Schmidius, Præceptor olim meus observantissimè colendus, pt. 1. Theol. Natur. Posit. Sect. 1. §. 4. n. (a)*

VII. Quamquam varias licet videre Doct orum sententias de fundamentali lege juris naturæ; nulla tamen alia ea poterit esse, quam quæ socialitatem colendam dicitur, ut quidquid eam conservare valet justum sit, injustum vero, quod eandem destruere aptum natum est. Non enim alibi, nisi in ipsâ hominis naturâ (est namque cordibus hominum inscriptum, testante etiam Apostolo Rom. II. 14. 15. unde & naturale audit) juris naturæ fundamentum quærendum est. Quod cum invictissimis argumentis demonstratum sit ab Illustri *Puffendorffio L. 11. de J. N. & G. c. III. L. 1. de Off. Hom. & Civ. c. 3. in Apologia & Specim. Controv. c. 4. nec non*

Dn. D. Thomasio L. I. Inst. prud. div. c. 4. aliisq; (sicuti & ipse *Hugo Grotius* in hanc inclinât sententiam, ceu apertè patet ex *Proleg:* auro pretiosioris *L. de jur. Bel. & Pac. §. 6. 7. 8.*) eò magis miramur, qvi vel recentius impugnatum hoc ire voluerit *Dn. D. Gröningius Hist: Jur. Nat. & Gent. §. 29.* præfertim cum ipsius dubiis à laudatis viris jamdudum factum fuerit satis.

II. Ethica & Politica distinctæ inter se scientiæ sunt. Distinctum earum est objectum: Ethicæ sunt virtutes morales; Politicæ virtutes civiles. Distinctum utriusq; est subjectum: Ethicæ homo in societate humanâ constitutus; Politicæ homo vivens vitam civilem. Distinctus quoq; est finis: Ethicæ felicitas humana; Politicæ felicitas civilis. Atqve sic Ethica communior, quam Politica est, & in benè constituta republ. Ethica prærequiritur, ut non possit civis bonus esse, qvi non etiam fit vir bonus. *vid. Arnesf. L. I. Polit. in Proëm.*

DISPUTATIO. II.

I. Philosophiæ studium ad superiores scientias necessarium est necessitate non quidem exigentiæ, sed tamen expediendi. Per multum enim utilitatis non solum Theologiæ, verum etiam jurisprudentiæ studio affert, id quod de singulis scientiis philosophicis in sequentibus ostendi potest.

II. Aristoteles, licet nævis non prorsus careat, non immeritò Philosophorum facile Principis, non suæ saltem Sectæ, sed omnium absolutè, titulo honoratur, vel hanc solam ob causam, quod primus methodicè philosophari cœperit. Majus semper habendum est quædam invenisse, quam inventa excoluisse. Aristoteles si non cantasset, forte non saltassent poster.

III. Logica Utens instrumentum est, sed Docens pars Philosophiæ rectè habetur. Philosophia quippe est studium sapientiæ, quid autem magis est sapientiæ studere, quam studere, ut intellectus rectè informetur ad cognitionem veri, ne in errores incidat? quod per Logicam fit. Et si morales

rales scientiæ, quæ voluntatem hominis perficiunt, ad Philosophiam pertinent, eecur non item Logica, quæ perficit intellectum? Idem, pro diverso respectu, alterius & instrumentum & partem esse neutiquam repugnat. vid. Scheibler: *L. de Philos. Sect. VI. p. 88. sqv.*

IV. Metaphysica Scholastica recentior ipsi quam optimè conveniente vocabulo vocatur *ὀντολογία*, estq; pars Lexici Philosophici, peculiari methodo licet disposita.

V. Quamquam naturalis quædam Dei notitia hominibus insita sit, nihilo tamen minus dantur Athei etiam theoretici, directi, hæsitantes. Suo hoc confirmant exemplo Julius Cæsar Vanninus, Italus, de quo vid. *Gramond. Hist. Gall. L. III. ad A. 1619.* & Matthias Knutzen, Holfatus, cujus Atheismum descripsit B. D. Musæus *Tract. germ. von der gewissener Secte.* Notitia illa Dei naturalis actualis, quippe quæ non est ipsa hominis essentia, ab homine ad certum tempus abesse potest, ut nihil adeo heic subsit contradictionis.

VI. Privatio, quæ formam antecedens dicitur, rectè habetur pro principio generationis substantiarum naturalium, termino principii non strictè, pro causâ; sed latè, pro termino à quo, sumto. Nam à privatione procedit generatio ad formam, quatenus formaliter est mutatio. Non autè inusitatū Philosophis est principii vocabulo loco termini à quò uti. vid. *Zeisold. Medit. Phys. I. a. c. 1. Q. IV. p. 31. & Axiom. IV. p. 45. /q* ubi disputat contra *Sperling: Synops. Phys. locis iisdè.*

VII. Nihil ferè frequentius quidem est, quando de rerum certitudine agitur, quam quod distinguatur inter certitudinem moralem & metaphysicam; dantur tamen etiam in Moralibus demonstrationes, quia in iis habentur, quæ demonstrationem ingredi oportet, principia. Equevidem actiones hominum, de quibus in Moralibus agitur, contingentes sunt variisq; obnoxia circumstantiis, si in se considerantur; veruntamen spectata prout ab hominibus exercentur

centur, necessitatem habent hypotheticam. Quod si vero quis, quia pleræque probationes hic hypotheticæ sunt & pauciores categoricæ, easdem velit dicere demonstrationes sequioris ordinis, non repugnabimus. Vid. *Conring. de Civ. Prud. c. 8. / qu. Schmid. Ethic. Posit. proleg. §. 1. n. (6)*

II. Ethicæ finis non potest esse Deus ejusdemque fruitio, scilicet beatitudo æterna. Media enim Ethicæ sunt finita, Deus vero infinitus est. At inter finitum & infinitum nulla datur proportio.

DISPUTATIO III.

I. Accuratissimam Philosophiæ divisionem ducimus esse, quando dividitur in Theoreticam, practicam & effectivam. Est enim Philosophia complexus Scientiarum. Sicuti igitur scire est rem per causas cognoscere; ita aliquando rerum investigamus causas & principia, non alium ob finem, quam propter solam scientiam, quam unicè & propter se expetimus; aliquando indagamus rerum causas non propter solam scientiam, sed ut secundum istam scientiam aliquid agamus, & quæ scimus in universali transferamus ad actiones singulaes; aliquando rerum causas quærimus, iterum ut non in nudâ scientiâ acquiescamus, sed ut quod in universali scimus efficiamus in singulari. Ex triplici hoc fine triplex Scientiarum genus: Theoreticarum, Practicarum, Effectivarum, resultat, atque sic triplex etiam est Philosophia. *Conf. Hediopt. l. Org. Aristotel. Proleg. §. 8.*

II. Fœminas studiis operam dare, tantum abest ut culpandum sit, ut potius, ceteris tamen paribus, ad id excitandæ sint atque ducendæ. Eruditio ipsarum non est causa neglectæ rei domesticæ: possunt utrique operam dare alternis vicibus, ut in neutrà necessarij quidquam ab ipsis negligatur. Ad colum unicè & rhombum damnatæ non sunt. Si quid incommodi quarundam Fœminarum attulerit orbi erudito eruditio, id ex accidente saltem omne est. An ideo & viris in universum eruditio prohibenda, quod nonnulli eadem

eâdemprehenduntur abusi ? vid. *Nob. Virg. An. Mar. à Schurman Dissert. de ingenii muliebris ad doctrinam & meliores literas aptitudine*, eidemq; annexa ipsius *Epist. ad Cl. D. Andr. Rivetum*, scripta 11X. Idus Martii Anno 1638.

III. Logica non dirigit primam mentis operationem, quæ est simplicium apprehensio. Hæc enim nulla directione opus habet, quia nihil affirmat, nihil negat, adeoque errare non potest. Quid vero hoc loco aliud est dirigere mentis operationem, quam cavere ac impedire, ne à vero aberret? quod fieri nunquam potest, ubi nihil affirmatur aut negatur. Error enim mentis consistit in affirmatione ejus, quod negandum, & negatione ejus, quod affirmandum erat.

IV. Metaphysicæ objectum formale non consistit in illâ reduplicatione: quatenus est ens. Considerat enim hæc scientia etiam substantiam quatenus est substantia, & accidens quatenus est accidens: non vero de omnibus agit entis inferioribus quatenus talia sunt. Vid. *P. Mus. In-stit. Metaph. c. 1. §. II.* Est vero ejus objectum formale ens quatenus abstractum est à materiâ sensibili, abstractione reali permissivâ, seu secundum indifferentiam.

V. Consilium Cartesii *P. 1. Princ. Phil. n. 28: generationes circa res naturales à fine, quem Deus aut natura in eis faciendis sibi proposuit, desumamus*; omnem causarum finalium creaturarum considerationem in Physicis prohibens, meritò improbat. Potest namq; hæc consideratio de bonitate ac providentiâ Creatoris nos certiores reddere, tantum abest, ut sit signum arrogantiae, uti ille vult, quâ consiliorum divinorum participes esse putemus. Conf. *du Hamel. L. 1. de Consens. Vet. & Nov. Phil. c. I. n. 6.*

VI. Notitia Dei naturalis insita non est habitus con-natus propriè dictus, qui in annis discretionis sese exferit; uti Scholasticorum nonnulli contendunt. Si enim talis

B

habitus

habitus esset, anne statim in homine sese exserere deberet? Alias siquidem non esset habitus connatus. Est vero ea Perfectio habitui analogica, seu *habitualis*, quâ quam primum terminos intelligit homo, naturali non tam facilitate quam necessitate, citra ullum ex effectu ad causam discursum, propositionibus de DEO veris assentitur. Ita eam describimus cum Magnif. Dn. D. Fechtio, Patrono ac Praeceptore nostro *sistali p. tate aetatem colendo, in Syllog. Recent. Controv. Diss. VII. th. 5.*

VII. Ex socialitate, Juris Naturæ principio, officia hominis erga Deum etiam directè demonstrari possunt. Quid enim magis convenit cum vitâ hominis sociali cultu divino? Quid socialitati magis repugnat, quam credere Deum non colendum? Crediderim inde esse, quod quidam Deum pro fabulâ habentes putarunt, Politicos Deum, qui ab hominibus coli debeat, finxisse, quo melius conservaretur socialitas. Vid. *Plutarch. l. 1. de plac. phil. c. 7.* ubi Euripidem ita tantem introducit: *Fuit tempus, quum soluta erat mortalium vita, & belluina, violentiaque administrata. Postea exlex vita inductis antiquata est legibus. Post ubi manifestaria arcere delicta lex poterat, clam vero delinquebant multi, tum quidam peritus vir mendacem adorsus oratione veritatem restringere, & suadere mortalibus, quod Deus esset insensibili perennans vita, qui hac & audit & videt mentem praeponet. conf. Cicero L. 1. de Nat. Deor. §. 118. Et Plato Religionem propugnaculum potestatis ac legum, & honeste disciplinae vinculum vocat apud Grot. L. II. de iur. Bel. & pac. c. 20, §. 44. n. 3.*

IX. Nullum de hominibus ferè frequentius audies ferri iudicium, quam quod alius vir dicatur esse Politicus, alius non Politicus. Isto vero de iudicio iudicium nostrum hoc est: Callidus est, non Politicus, qui omnibus blanditur seseque conformat, Improbus est, non Politicus.

liticus, qviratione status fas omne nefasqve metitur ,
& Reipublicæ utilitatis gratiâ Deum aspernatur religio-
nemqve omnem.

DISPUTATIO. IV.

I. Qvomodo poterit Philosophia falsa esse ? quæ
divinam habet originem. Ab Auctore veracissimo nihil
falsi provenire potest. Deus autem veracissimus vti toti-
us naturæ, sic & luminis naturæ, adeoque Philosophiæ
Auctor est. Distinguatur inter dogmata Philosophorum
& dogmata Philosophiæ, hujusque nullum falsum de-
prehendetur.

II. Studia quo magis urgentur, eò minus pro-
ficiunt. Verum hoc omnino est. Non solum enim qvi
dies noctesqve libris perpetuo affixi quasi sedent ingenii
pariter ac corporis debilitant vires, sed & nihil fructuum
inde sperare habent. Vestigia priora delentur â posteri-
oribus. Conf. *Excel. D. Wedel. Dec. III. Exercit. Medico-Philo-
log. præfat. de intemperie Studiorum.* Absit tamen ideo lan-
guori nos desidîæqve in studiis nostris dedamus, aut de-
sidiosi otii in eo quæramus exculationem.

III. In brutis perfectioribus, utut ratione non gau-
deant, datur, sicut eorum actiones probant, Logica, si-
ve facultas colligendi unum ex altero, non quidem singu-
laria ex universali, aut universale ex singulari; sed singu-
lare unum ex altero singulari. Ad hoc enim non requiri-
tur necessario facultas intelligendi & deliberandi. Conf.
Zeidler. Analyt. L. I. p. 229.

IV. Si ad demonstrationem necessario requiritur,
ut procedat tantum ex causis formaliter causantibus, nul-
læ in Metaphysicis Demonstrationes dantur. Dantur au-
tem, si etiam ex causis virtualiter causantibus recte fiunt.
Recte igitur Metaphysica dicitur scientia.

B 2

V. Epi-

V. Epicuræorum atomi, Aristotelicorum materia prima, Cartesianorum materia trium elementorum, optimè inter se conveniunt. Sunt enim ex quo primum oriuntur substantiæ mundanæ, & in quod ultimo resolvuntur. vid. *Sturm. phys. Concil. part. Gen. c. 11.*

VI. Athei Scripturam, quæ nobis sacra vocatur, licet eam Dei verbum esse inficientur, tanquam librum historicum fide dignissimum admittere omnino tenentur, nisi omnem velint fidem historicam e mundo sublatam, quæ quantum valeat docuit *Dr. Eisenbart. pecul. Tract. de Fide Historicâ.* Nimirum Scriptores ejus plerasque referunt rerum historias, quibus ipsi inter fuerunt, ante se autem gestarum, quas recensent, satis gnaros sese fuisse ipso opere ostendunt. Nec simulare dissimulareve didicerunt, unde nec spe lucri, nec metu periculi ad aliter scribendum permoveri potuerunt. Quid? quod nec nævos suos ipsi dissimulaverint. Ecquid vero in Historico, qui fidem mereatur, præterea desiderabitur? Conf. *B. Musæus Introd. in Theol. P. II. cap. V. §. 2. n. 5.* Neque mutatum quidquam in eadem scriptura est, Vid. *H. Grot. de Ver. Relig. Christian. L. III.*

VII. Etiam cultus externus Deo debitus ex socialitate, juris naturæ principio, demonstrari potest. Non quidem propter ipsum Deum, qui vel interiora cordis novit, hic cultus necessarius est, sed propter nos ipsos aliosque homines, ut & hi nostro invitentur exemplo ad majorem Dei honorem, amorem, timorem, quo socialitas magis conservabitur. Quid juramenta socialitati conducant constat, quæ etiam ad externum cultum pertinent. Negat thesin nostram *D. Thomafius L. II. Jprud. div. c. 1. §. 11. / qv. cui se opposuit D. Velthem. ad Grot. nec non L. Placcius,* qui per epistolas varias eâ de re cum Thomasio egit, pro-
uti

uti refert in *Appendice Epistolâ*, indicante, quare sibi cum Cl. Thomasio nihil nunc amplius censeat disputandum? *Accessionibus Rhetoricis* annexa. Vel ipsi Gentiles necessitatem cultus externi agnoverunt. V. *Groz. de jur. Bel. & pac. L. II. c. XX. §. 44. 45.* Optimè *Puffendorffius*: Occultare aliquid est, quasi quis eo exercendo erubesceret. Contra publicus cultus non solum de nostra devotione testatur, sed & alios exemplo incitat. *L. I. de off. Hom. & Civ. cap. IV. §. 7.*

II. Ethica non solum doctrinam de justo & injusto tradere, sed & mores hominum formare atque affectus dirigere debet. Innuit ipsum ipsa nominis Ethicæ vis. Unde quæ hoc negligunt *Compendia* meritò sub censuram vocantur.

DISPUTATIO. V.

I. Falsum est, falsum esse in Philosophiâ, quod verum in Theologia, & falsum in hac, quod in istâ verum. Uti enim unus tantum veritatis Auctor est; ita non, nisi una saltem est veritas. Loquitur Philosophia de iis, quæ tantum naturaliter; Theologia de iis, quæ etiam supernaturaliter fieri possunt vel fiunt. Quæ in Theologiâ traduntur naturalem hominis intellectum superantia, illa non negat Philosophia, aut oppositum iis statuit, quin potius iudicium saltem suum de iis suspendat, tanquam de rebus extra sphaeram cognitionis suæ positis. Vid. *Grawer. L. de unica veritate.*

II. Pythagoricos vel ideo perstringit *Cicero de Nat. Deor. L. I.* quod eos ferunt, si quia affirmarent in disputando, eum ex eis quæreretur, quare ita esse? respondere solitos: ἀνδρῶς ἱφᾶ, ipse dixit. Additque: Ipse autem, erat Pythagoras. Quicquid vero fit de Pythagoræ discipulis, dictum Præceptoris fortassis malè intelligentibus, ipse sanè Pythagoras, Sapientum modestissimus, nunquam tantum auctoritatis infolenter

B ;

lenter

lenter sibi arrogasse mihi videbitur. Videtur autem ille, cum Ebræis multum versatus, (de quo vid. *Scheffer. de Nat. & Const. Philos. Ital. seu Pythagor. t. 4. s.*) quando, quæ ab iis acceperat, suos doceret, hanc formulam usurpasse, quâ inter judæos Prophetæ utebantur: Ipse (Deus) dixit. Nam & Gentilibus Deus, *αὐτός*, vel *αὐταὺς*, ipse, nominatus legitur.

III. Propria unius subjecti alteri cuidam communicari possunt, ut nihilo tamen minus prioris istius propria maneant. Quæ propriorum communicatio quando fit, ea uni insunt primario, per se, seu subjectivè; alteri secundario, per aliud, sive communicativè. Unde omnem contradictionis notam effugiunt Theologi nostrates, cum docent, propria Divinæ Christi naturæ realiter communicata esse ejusdem humanæ naturæ. Si quidem etiam naturalibus exemplis illustrari id potest. Vid. *Stabl. P. 1. Regg: Philos. Diss. I. Reg. 1.*

IV. Non desunt affirmantes, ens accuratè definiri posse, ut ipsius genus sit intelligibile & aliquid Vid. *Timpler. L. 1. Metaph. c. III. qu. 1.* Nos vero asserimus, ens, tanquam supra summa genera positum, nec genus agnoscere, nec definiri posse. Imo nequidem descriptione ipsum opus habere, quia est terminus omnium clarissimus, qualem describere aut definire definitionis ac descriptionis indoli repugnat.

V. Nulla datur strictè loquendo ductio. Sed aer irruens in partem fugentem (liceat eam majoris perspicuitatis gratia ita vocare) rem, quam fugere dicitur, secum una defert. Probat experientia.

VI. Theologiæ Naturalis limites ita verè signantur, ut ad Atheismum confutandum & convincendum, & ad legem naturæ informandam, se extendant; ad religionem autem adstruendam non proferantur. Quamobrem nec Deus unquam edidit miraculum, quo converteretur Atheus; quia poterat ipso naturalium lumine ad notitiam Dei perducere; verum miracula

cula ad convertendos idololatrias & supersticiosos designata sunt, qui Numen agnoverunt, sed in cultu ejus aberrarunt; quoniam non sufficit lumen naturæ Dei voluntati declarandæ, aut cultui ejus legitime procedendo. Fr. Baco de Verulam. L. III. de Augm. scientiæ c. 2.

VII. Possunt etiam ex Socialitate, tanquam juris naturæ principio, omnia officia hominis erga seipsum deduci ac demonstrari. Quid enim socialitati magis judicabis conveniens, quam si quilibet ita se gerit, ut & animi & corporis sui viribus humano generi inservire possit?

IIIX. Rectè quidem asseritur: hominem naturâ esse animal sociabile; non vero rectè inde concluditur: hominem naturâ esse animal Politicum, i.e. societatem civilem ita appetens, ut extra eam vivere nec velit nec possit. Qvalis enim hæc esset consequentia: homo natura scire desiderat, E. artem Architectonicam naturâ scire desiderat? Scilicet! in accidentalibus â genere ad speciem N. V. C. Dissentiunt Danaus Polit., Christ. L. 1. c. 3. Liepenthal. Coll. Polit. Exercit. 11. Qu. 1. & alii.

DISPUTATIO VI.

I. Philosophiam è Gentilium scriptis addiscere Christiano licere negat pernegatqve D. Thomasius in Meth. univ. perveniendi ad Sapientiam. Mor. præc. 3. cum Fanaticis aliisque. Hoc revera, inquit, est sapientiam discere velle à Diabolis. Hoc vera Magia illicita est. Nam nulla hypothesis ethnica est, quæ non conjuncta est cum capitali errore, impediens hominem, ne perveniat ad veram sapientiam. Rectius v. Augustinus: Philosophi, aut qui vocantur, si qua forte vera & fidei nostræ accommoda dixerunt, maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tanquam injustis possessoribus in usum nostrum vendicanda. L. II. de D. C. c. 39. Nimirum in Gentilium Philosophorum scriptis sunt falsa mixta veris, sunt vera mixta falsis. An vero veritatem â Diabolo discere possumus? An vero falsum est, quod docent, Deum esse unum? esse æternum? esse creatorem ac omnium supremum Dominum? gerere providentiam mundi? esse remuner-

muneratorem boni & severissimum malorum vindicem? Liceat igitur nobis vera à falsis segregare, illaque, juxta Augustini monitum, in nostrum convertere usum. Ex eo quippe ad majorem sapientiæ ac bonitatis divinæ admirationem rapimur.

II. Quotquot se Musarum sacris mancipant ad unum omnes certum sibi quidem scopum præfigunt, non tamen ille impedire valet, quo minus potior eorum pars multa inania tractet. Si istud temporis, quod inutilibus lectionibus impenditur ac meditationibus, utilibus concederetur, quot & quantos non habituri eruditos effernus? Sed per-versus nostræ ætatis mos est. Mundus vult decipi, semidoctis contentus eosque doctis præferens.

III. Prædicamentorum doctrina, utiâ Logicis communiter tradi solet, multâ correctione & emendatione opus habet. Multa in eâ docentur ac disputantur, quæ nullius planè utilitatis sunt.

IV. Ens potentiâ non est verum ens, nec dici ita potest sine hoc addito: *potentia*. Nondum enim, quia tale, habet formam, quam habere debet, alioquin enim esset ens actuale & *ἐξ ὧν*. Vid. *Galiruch. Metaph. Diss. II c. 3.* Neque contradicit *Rudrauff. Instit. Met. cap. præl. m. 2.* ostendens saltem, ens potentiâ non excludi debere à consideratione Metaphysicæ, tanquam scientiæ universalissimæ, cujus objectum ad certam speciem, statum determinationem ac modum adstringendum non sit. Participat ens potentiâ attributa & prædicata realis entis, non absolute, sed in quantum ipsi convenire possunt, i. e. potentiâ. Reale vero de non-ente quoque dici potest.

V. Iridem diluvio sublato demum per miraculum productam esse asserere non ausim, quin potius probabile sit, eam jam ante, aquarum inundationem haud rarò apparuisse

ruisse. Adfuerunt enim jam tum ejus causæ & in constituto â Deo cursu nihil mutatum censemus. Non opus est, ut, quod in signum datur, de novo producat, sed quod antea jam exstitit non minus alicujus signum fieri potest. Quod iris in nubibus posita dicitur, id non intelligendum est physicè, sed opticè & ex judicio sentuum nostrorum. Vid. *Hamberg. Diss. de Iride Diluvii.*

VI. Deus accuratè definiri non potest. Definitiones quippe generum tantum sunt atque specierum. Ita nec ullum accuratum genus habet, licet terminum communiorum admittat. Omnis etiam definitio est circumscriptio, at Deus infinitus circumscribi nequit. Conf. *Raynaud. Theol. Nat. Diss. VI. p. 559.*

VII. Juris Naturæ propriè ac strictè, nimirum pro lege, dicti subjectum bruta non sunt. Quomodo enim illud, utpote rationis expertia, cognoscere poterunt? Frustra vero lex præscribitur iis, à quibus cognosci nequit. Quando igitur *Imperator pr. J. de J. N. G. & C.* Jus naturale dicit esse, *quod natura omnia animalia docuit*, additque: *Nam jus istud non humani generis proprium est, sed omnium animalium, quæ in coelo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur; intelligi debet jus Naturæ in latiore sensu atque impropiè, pro instinctu naturæ sumtum. Ostendunt ipsum ipsa, quæ adjiciuntur probationis loco, exempla: Hinc descendit maris atque semina conjunctio, hinc liberorum procreatio, hinc educatio.* Conf. *Hopp. Comment. ad d. l.*

IX. Non est, nisi æquivocè, Ethicus, qui Ethicæ præcepta solum percepta habet, vitæ vero suæ rationem juxta eadem non instituit. Potius is Ethici nomine dignus habendus, qui vitam secundum virtutem vivit, etiam si præcepta Ethices in Scholis tradi solita nunquam audiverit. Est namque Ethica Scientia practica, non theoretica: vitæ, non Scholæ discenda.

G

DISP.

DISPUTATIO. VII.

I. Principium totius Philosophiæ est lumen naturæ, per quod, in tota suâ latitudine sumtum, intelligimus complexum propositionum de rebus naturâ & citra revelationem cognoscibilibus, quatenus vel citra discursum, ex terminis apprehensis per se immediatè, virtute intellectus agentis & phantasmatum; vel ex principiis naturæ acirationis, per discursum, cognitæ sunt.

II. Minus recte fit à Parentibus, qui filios suos vix dum natos certo cuidam Studiorum generi addicunt, ac præsertim, quod abs haud paucis fieri novimus, Divinarum literarum studio vovent. Exploranda antea erat cujuslibet naturalis inclinatio ac ingenii capacitas, explorandi etiam erant mores. Quod ubi non observatur, quotidie fieri solet, ut ad aliquod studium quis applicare se quasi cogatur, ad quod non magis aptus, quam asinus, ut proverbium habet, ad lyram.

III. Quoniam entia moralia ad prædicamenta in Logicis vulgò tradita ex æcte referri nequeunt; oppido utile est, moralium entium classes peculiariter constitui ac in Logicæ compendiis tradi, ne cultores Moralis doctrinæ, ad praxin deducendi, omni adminiculo distinctioris rerum conceptus destituantur. Ostendit, quâ ratione tractanda entia moralia, *II. Pufendorff. L. 1. de J. N & G.* quæ dum in compendium contraxit suæque inseruit *Doctrina Logica L. III. c. 12. Celeb. Weissius*, meruit, cui grates debeant Morali-um Studiosi.

IV. Virginem pulchram qui non -ens dicit, juxta Metaphysicos verum dicit. Ast non-entis nulla est affectio: ideoq; Metaphysici fortè non sunt Pulchrarum æstimatores.

V. Non solum potuit Deus ab æterno velle, sed & voluit ab æterno mundum creare, non verò potuit mun-

mundus ab æterno creari. Nulla siquidem creatura potest
est æterna esse, esse autem ab æterno & esse æternum, prorsus
idem sunt, Esse ab æterno dependenter est contradictio
in adjecto. Non derogat omnipotentia Dei, quod non potuerit
creare mundum ab æterno. Nam ea ad illa omnia tantum se extendit,
quæ ullatenus possibilia sunt: Sed producere creaturam æternam
nullatenus possibile est. Dissent. *Baribolin. Qu. & Controv. de Mundo. C. X.*

VI. *Gramondus* uti passim *Historiarum Gallia* malevolum
erga Cæsaream Domum Austriacam affectum prodidit; ita non
minimum ejus indicium est, quod *Lib. IV. p. 259. & p. 266*
electio Ferdinandi III. in Imperatorem ipsi incerta & illegitima
habetur. Dum enim Electorale Collegium Bavarum tanquam
membrum admisit, eo ipso ipsum Electorem declaravit. Nec
Trevirensis tum temporis captivitate detenti absentia illegitimam
electionem reddere potuit.

VII. Summus Princeps non minus ac alius vilissimæ
conditionis homo Legibus naturæ, Gentium ac Divinis
positivis universalibus & partim particularibus tenetur,
legibus vero merè civilibus quibuscunque solutus est,
nec civiliter teneri iis potest. Omnis siquidem lex à superiori
præscribitur, contradictio autem esset supremum Principem
alium se superiorem Leges sibi præscribentem agnoscere.
Honestas interim vult, Principem, solutum legibus, legibus
vivere, quas aliis præscripsit. Vid. *Stebenthal. Colleg. Pol. Exerc. II. Qu. II.*

IX. Affectus in se spectati nihil mali continent, quid?
quod nec exundantia eorum culpanda semper veniat. Non
magnitudo eos reddit malos, sed causa; non concitatio,
sed error. Imo etiam exundantia eorum, pro ratione ob-
jecti, virtus est, languor vitium. Amor v.g. licet concitatis-
simus, si Dei est aut virtutis, optimus est; malus, si

languidus, vitium, si terrestrium est, licet levissimus. Conf.
Nieremberg. de Art. Volunt. L. IV. c. 1.

DISPUTATIO IIX.

I. Scire est rem per causas cognoscere, quamobrem
quilibet habitus demonstrativus est Scientia, sive in nuda
objectorum suorum contemplatione subsistat, sive aliquid
agendum vel efficiendum per se intendat. Dantur itaq sci-
entiae practicae, quod etiam disertè asserit *Arist. L. 1. Eth. ad
Nicom. c. 1.* & qui eum sequuntur, citati *Dürrio Instit. Eth. p. 2. 3.*

II. An ornetur, an vero oneretur potius multitudine
Librorum eruditus orbis? à diversis diversè judicabitur.
Varia adhuc vel penitus, vel melius elaboranda desiderantur,
qualia scribere utilitatis permultum habet. Ea autem scri-
bere, quæ satis exulta jam ante sunt, quid est, nisi mole-
stum esse Eruditorum societati? qui quælibet nova legere
avent, frustratos autem se deprehendunt, invitati ad eorum
lectionem, quæ jam antea legerant apud alios, & tempus
inutiliter perdere coactos.

III. Substantia non rectè describitur per ens per se sub-
sistens. Nam subsistere per se importat propriam subsi-
stentiam. An vero humana Christi natura, quæ substantia
est, per se subsistit? quod nemo affirmaverit, Christum
unam personam esse statuens. Subsistit adeo illa subsisten-
tia divinæ naturæ sibi communicatâ. Rectius id propter sub-
stantia dicitur ens per se existens.

IV. DEUM esse ens & non esse ens, esse substantiam
& non esse substantiam, non est contradictio?

V. Casuum fortuitorum, qui Physicæ considerationis
sunt, conditiones tres sunt. 1. Ut tales effectus rarò contin-
gant 2. Ut agens non omninò temerè agat, sed ob certum
aliquem finem. 3. Ut effectus, intuitu intentionis agentium,
ex accidenti fiat. Sturm, Dissert. de Fortunâ th. 38.

VI.

VI. Essentia &, quæ dicuntur, attributa divina, uti & hæc inter se non differunt realiter, sed saltem ratione ratio- cinata. Hæc vero differentia non arguit in Deo compositionem, nisi cum addito alienante talem, compositionem scilicet rationis, quæ nihil imperfectionis in re ipsâ dicit, sed imperfectionis ac imbecillitatis intellectus ac cognitio- nis nostræ potius indicium est.

VII. Lex divina positiva optimè *Cl. Dn. D. Thomaso L. 1. Instit. Jprud. Div. c. 2. §. 119. seq.* distinguitur in univer- salem & particularem. Ista est, quæ omnes creaturas ra- tionales ex voluntate Dei obligat. Hæc est, quæ non o- mnes, sed certas tantum creaturas rationales obligat ex voluntate Dei. Quæ enim distinctio fundamentum aliquod in re habet, ea rectissimè fit.

IX. Theologiæ Revelatæ genus proximum rectè consti- tuitur scientia, non quidem in rigore philosophico, sed pau- lô laxiore significatu dicta. Scientia enim in sensu philo- sophico probat conclusiones suas ex principiis firmis ac na- turaliter evidentibus; latius autem sumta est habitus con- clusiones suas ex firmis principiis cujuscunq; generis, five naturaliter sint evidentia, five inevidentia, firmiter probans. Ecquod vero nostræ cognitionis principium firmitus est di- vinâ revelatione? vid. *B. Musæi Introd. in Theol. c. III. §. 4.*

DISPUTATIO IX.

I. Nulla datur Scientia Philosophica, quæ Pneumatica dicenda, Spiritum in universali considerans & in particulari. Qvalis enim potest esse scientia de objecto, cujus nulla datur scientia? Quidenim est Spiritus? Positivam ejus da mihi definitionem, & Phyllida solus habeto. Anne vero con- tradictorium est, de eo dari scientiam, de quo nihil scimus, nisi quid non sit? Deum eqvidem Spiritum esse ex lumine naturæ novimus, sed Angelorum existentiam lumen naturæ

satis firmiter demonstrare non valet. Et quis animam hominis secundum omne esse suum, citra revelationem, hactenus sufficienter cognovit? Quomodo igitur quid Deo, Spiritui infinito, & independenti, cum Angelo & animâ, Spiritibus dependentibus & finitis, commune sit, scire possumus? Quomodo de Angelis in specie in Philosophicâ quâdam scientiâ agi potest, ignorante Philosophiâ, an Angeli existant? Sufficiat igitur nobis Theologia naturalis, relegatâ ex Philosophiæ campo Pneumaticâ.

II. Non uni dat cuncta Deus, atque sic alius felicius à providâ rerum matre, Naturâ, ingenium accepit, aliis infeliciori utentibus. Non tamen tardiora ingenia, id propter quod tardiora sunt, statim à studiis removeri oportet. Nam tarditatem tenacitate ut plurimum compensare solent.

III. Ens per accidens ex communi Logicorum sententiâ nullo in prædicamento poni posse dicitur: quâ igitur ratione numerus & oratio in prædicamento quantitatis ponuntur, cum non sint nisi entia per accidens? Numerus enim est collectio plurium unitatum; Oratio vero est collectio multarum vocum. Taxat has Logicorum ineptias ex ipsis recentioribus Scholasticis *Car. Franc. d' Abra de Rationis Summâ Philos. Tr. de Categ. p. m. 84. sqv.*

IV. Cujuslibet actionis finis, istius respectu, tam primum est, quam ultimum. Primum videlicet in intentione, ultimum autem in executione.

V. Spatium esse ipsum Deum voluit *Otto de Guericke L. II. Experimenti de Spatio Vacuo c. 8. g.*, quia eadem fere sunt attributa Dei & spatii. Verum non omnia sunt eadem Dei & spatii attributa. Deus quippe est immensus, spatium vero extensum & mensurabile; Deus est unus, spatia dantur multa. Quoad reliqua attributa, distinguendum erit inter ens & non-ens, cui competant. Spatium autem non-ens esse putamus.

VI.

VI. Quinam sit primus conceptus DEI, variè disputatur, aliis in unitate, aliis in independentiâ, aliis in perfectione eum collocantibus. Sed rectissimè omnium asseritur, nullum planè dari DEI conceptum primum, ne nostro quidem concipiendi modo. Nam conceptus primus est prædicatum, ex quo reliqua, minimum nostro concipiendi modo, fluunt, ipsum vero ex nullo alio, tanquam à priori, deduci potest. At verò quæ DEI sunt prædicata non-operativa & intrinsecè denominantia ex se invicem deduci possunt, v. g. unitas ex independentiâ, hæc ex perfectione, hæc iterum ex unitate & independentia. Est namque DEus infinitus per modum circuli, ut adeò non malè eum Ægyptii per circulum definiverint.

VII. Jus Naturæ adeo est immutabile, ut ne à Deo quidem omnipotente immutari queat. Ad contradictoria enim omnipotentia divina se non extendit. Aliquando tamen res, de quibus constituit jus naturæ, mutari solent. Vid. *Grot. L. I. de j. B. & P. c. I. §. X. n. 5 6 7*. In iis etiam, quæ jure naturæ tantum licent, contrarium à DEO constitui potest. Dum enim propriè juris naturæ non sunt, sed extra jus Naturæ. & vetari possunt & præcipi. *Idem ibid. c. II. §. 5.*

IX. Triplicem Rerum publicarum formam esse, Monarchiam, Aristocratiam atque Politiam, satis notum est. E quibus quænam ceteris præstantior sit? Politicos inter disputatur, dum cujuslibet commoda pariter ac incommoda ponderantur. Varia talia argumenta collegit *Dn. D. Schmidtus P. III. Polit. Posit §. 1. n. (a) & (b)*. Sed vero absolutè in hac quæstione determinari nil quidquam poterit. Non enim possunt commoda ac incommoda alicujus Reipublicæ spectari aut intelligi, nisi comparatione ad alias instituta. Necesse itaque est populorum, nationum, morumque habeatur in hisce respectus,

DISP

DISPUTATIO X.

I. Malè quidam persuaderi sibi passi sunt, Philosophum non probare habitum nec vitam, sed ex solâ doctrinæ veritate eum æstimandum esse; quasi vitam hominis dirigere non inter primarios Philosophiæ fines haberi mereatur. Melius profecto, licet Gentilis, *Plato in Phædone*, Philosophi dicit non esse consecrari voluptates epularum atque poculorum, nec ullo modo venereas. Imo secus quifecerit, eum non esse Philosophum affirmare non dubitat, sed *φασσάματον* quendam, i. e. corporis amatorem, atque eundem fermè *φιλοχρήματον* & *φιλότιμον*, i. e. pecuniarum honorumque cupidum; aut talem, ut alterum horum affectet, aut utrumque. Melius item, etiam Gentilis, *Seneca Epist. CIIIX.* scribit: *Nullos pejus mereri de omnibus mortalibus judico, quam qui Philosophiam velut aliquod artificium venale didicerunt; qui aliter vivunt, quam vivendum esse præcipiunt. Exemplum enim seipsum inutiles disciplinæ circumferunt, nulli non vitio, quod insequuntur, obnoxii.* Legatur *Omeisti Diss. de Philosophiâ vitæ Duce.*

II. Uti non omnis novitas jure merito suspecta habenda: ita nec omnis antiquitas indubitato vera censenda est. Hujus igitur in probando nulla vis est, nec adducenda, nisi solius testimonii ergo. Ceterà, sive antiqua fuerit sive nova quædam doctrina, perinde erit, modo vera sit.

III. Non adeo ut summum sese Philosophorum Principem *Aristoteles L. de Categor. c. 8.* qualitatem definiturus exhibuit, quando eam ait esse, *ex qua quidam denominantur quales.* Hoc sanè pacto cujuscunque generis qualitates vel Davus ipse describet. Quæras enim, quid sit Pulchritudo? illico respondebit: ex quâ res denominatur pulchra. Quid pietas? ex quâ aliquis denominatur pius. Satis ineptè abstractum describitur per concretum. Perstrinxit ideò Aristotelem non immerito *Anonymus* quidam in *Tract.* cui Titulus:

Fur

Fur Academicus, Sect. 1. Quid vero causæ est, cur nec hodie-
num meliorem quis meditatus? Procul dubio non alia, quam
quod varii generis qualitates dantur, quas in unam coar-
ctare definitionem difficillimum. Sed dies forte meditati-
onesq; multæ accuratiorem olim suppeditabunt.

IV. Liceat cum Scholasticis, sine utilitate licet, quærere:
An & bruta possint efformare entia rationis? Respondemus
autem, bruta non posse formare entia rationis propriè lo-
quendo, quia hæc ab intellectu solo fiunt, qui in brutis non
est; posse tamen efformare entia rationis analogicè talia,
quæ à phantasiâ oriuntur.

V. Pythagoricorum figmentum est, quod Platonis propa-
gavit Schola, mundum perfectū aliquod ac magnum animal
esse, vitâ præditum, adeoq; animam habere, quam Spiritum
mundi dicunt. Eorum deliria hodie iterum aliqui repro-
ducere ac confirmare allaborant. Ast si per universalem
hunc mundi Spiritum ipsum intelligerent Deum, qui omnia
fovet & in esse suo conservat, concedi hæc sententia deberet.
Cum vero Spiritum creatum à DEO distinctum intelligunt,
negamus dari mundi Spiritum aut animam. Si enim talis
daretur mundi anima, ea vel compositionem substantiarum
naturalium singularium ingrederetur, vel non. Si istud,
omnis substantia naturalis ex pluribus componeretur for-
mis, nulla; unum per se existeret. Si hoc, non obiret actio-
nes vitales substantiarum physicarum, nam quælibet actio
vitalis ab interno principio proficiscitur. Quod autem
operationes ex transmissione Spirituum attinet, quæ pro
mundi animâ urgentur, eas alias agnoscere causas físicas
luculenter demonstravit *Fr. Bacon de Verulam: Hist. Nat. Cent. X.*

VI. Nullum in DEO re ipsâ datur attributum negativum;
alias enim ipse DEUS nihil & non-ens esset, utpote cujus
cum essentiâ attributa recipiuntur. Distinctio autem

D

at.

attributorum in positiva & negativa est propter terminos rem in se positivam negativè exprimentes, laborantibus nobis terminorum positivorum defectu.

VII. Leges merè Civiles, modo divinæ positivæ & naturaliter non contrariantur, etiam in conscientia, quāquam non directè, indirectè tamen & per consequentiā, obligare, vel excoliquet, quod jus naturæ obedientiam subditis Magistratui exhibendam inculcat.

VIII. De Summo Bono, quod est finis Ethices, variæ offenduntur sententiæ. Non autem aliud esse potest, quam vita secundum virtutem, i. e. exercitium actionum humanæ naturæ, indeq; socialitati convenientium, idq; promptum ac constans. In hac enim vitam omnes cadunt, quæ recenferi solent, Summi Boni 7 sectiones.

DISPUTATIO XI.

I. Philosophia nec Aristotelica Platonica, nec Platonica Aristotelica absolutè anteferenda erit. Quod si vero quem alterutri earū uni ac soli sese addicere oporteret, assumtis ex Aristotele methodo & doctrinā de consequentiā Syllogisticā, Platonica præferri merebitur. Interea videtur jam Aristotelica in possessione quasi esse, ex quā fortè non, nisi omnium difficillimè expelletur.

II. Scripta Eristica, licet turbarum multum ciere apta, non prorsus nullius utilitatis sunt. Quāquam enim per rarò controvertentium quidam herbam dare cernatur; alii tamen veritatem magis ex iis eruere ac consequi possunt. Dolendum vero circa eadem unicum ferè hoc est, quod eorum pleraq; multis convitiis scommatibusque in Antagonistæ personam repleta reperiuntur, scriptorisq; nonnūquam arrogantiam produnt. Certè, si usquam, in his profectò modestiæ studendum erat quā maximè. Idque præsertim, quando imberbes Philavtiā suā permoti Juvenes

nes Viros & ætatis senio, & officii auctoritate, & eruditionis famâ graves adoriri conantur, ut videantur alicujus esse, qui, quibus eorum interior est notitia nullius planè existimantur.

III. Canon ille: *Relata sunt simul naturâ; seu Posito uno relatorum, ponitur alterum, & sublato uno, tollitur & alterum*; absolute verus non est. In transcendentalibus quippe unum relatorum poni potest, ut tamen non necessario statim ponatur & alterum.

IV. Principii terminus tam latè patet, ut denotet omne id, à quo aliquid procedit quocunque modo; & principiatum contra est, quod ab aliquo quocunque modo procedit. Atque sic etiam in divinis Pater dicitur Principium Filii. An verò è contrario Filius rectè dicatur principiatum Patris? non omnes idem sentiunt. Sed omnino affirmandum id erit, per axioma Metaphysicum: *Posito principio, ponitur principiatum.* Conf. Hebenstreit. P. III. Philos. Prim. Sect. II. c. 2. adth. 3. n. 6. & Axiom. 1.

V. Variis de Cometarum origine opinionibus relatis, Dn. D. Schmidius, cujus sententiæ donec solidior remedocti, subscribimus, concludit: *In re maxime dubiâ probabilis mihi videtur illa sententia, quæ cometas, si non omnes, tamen plurimos à Deo reliquis stellis coævos fuisse conditos statuit, ob certum motum, qui ad calculum revocari potuit, ut & oð alia.* Phys. Posit. Parr. Spec. Sect. 1. §. 4. n. (n.) p. 69.

VI. Deus est à seipso negativè, i. e. non agnoscens aliquid se prius, à quo tanquam à causâ esse suum habeat. Hoc quidem verum esse à nemine, quod sciam, negatur; sed Antonius le Grand. P. II. Instit. Philos. c. 1. §. 6. p. m. 120. negationem illam contendit non sufficere ad naturam Dei explicandam, sed in eo aliquid positivum admitti debere, per quod in suo esse perseveret. Et illud positivum dicit esse inexhaustam & incomprehensibilem ejus potentiam. Contra quam sententiam varia licet excipi que-

ant, videtur tamen ea nobiscum conciliari posse. Non enim ejus mens est, quasi DEus per influxum positivum se conserve, sicut omnia creata ab illo conservantur; sed hæc, quod ejus inexhausta potentia & essentia immensitas talis sit, ut nullo conservatore indigeat.

VII. Dominia rerum naturalia non sunt, quia potius secundum naturam omnes in universum res, mobiles & immobiles, communes ab initio omnibus mortalibus fuerint. Non tamen sine singulari Divini Numinis providentiâ factum, quod rerum dominia introducta sunt, utpote quæ tranquillitatis societatis humanæ causa existunt, variasque lites bellave abs humano genere tollunt. Conf. *Pufendorff. L. IV. §. N. & G. c. 4.*

IX. Inter Magistratus officia primum est Religionis cultusque Divini reliquorumque sacrorum cura. Facit enim præsertim Religio, cui reliqua annexa sacra sunt, ad obtinendum Reipublicæ finem ultimum, qui est felicitas civilis. Sanè, quod leges civiles auctoritasque Majestatis pervenire nequeunt, id ipsum Religio impetrat, velut efficacissimum medium, timorem erga Divinum Numen graviter inculcans. Equidem obedientia legum virtutisque studio felicitas civilis obtineri potest; at si perivasi essent homines, non alias, præter humanas dari leges, nec alium, præter hominem, judicem, nihil protecto ab injustis eos detertere actionibus aptum invenietur. Vid. *Clasen. Comp. Polit. L. III. c. 3. Pufendorff. L. I de O. H. & C. cap. IV. §. 9.*

DISPUTATIO XII.

I. Si Philosophia ancilla est, sequitur ejusce Cultores ancillæ esse amoribus irretitos, abjectissimi homines animi. Sed hac eos affici contumeliâ absit! Non pedisse quæ ea est, sed Regina, licet à sinistra reliquis locata disciplinis, quibus utilitatem præbet, non servit aut ancillatur; Filiarum, quas peperit, Jurisprudentiæ Civilis ut & Medicinæ, Mater. Ad dignius autem elatæ sunt Filiæ fastigium, Matre posthabitæ.

II. Injusta quorundam est Studioforum prætenfa præferentia, id propter majoris se aliis æstimandos sentientium, quod, acceptis majoribus fortunæ bonis, liberiores vivunt vitam, corpori indulgendo, quique in suis conclusi musæis Musis unice delectantur.

tur ac in librorum lectione meditationibusve eruditis atque virtutum exercitio voluptatem suam quarunt, aspernantium vilique pendunt. Hi, profecto, præ illis à bonis æstimabuntur. Nam diligentia, eruditio & virtus genuina sunt ingenui Studiosi *ῥησιμα*, non alia.

III. Substantiam quandam esse accidens, & accidens quoddam esse substantiam, non repugnat. Recte igitur pronunciabitur, substantiam posse esse in subiecto, & accidens posse non esse in subiecto.

IV. Iridem etiam à lunâ in aëre depingi posse experientia comprobavit, & quidem non à plenâ solum lunâ, sed & eadem medio orbe dissectâ, quin etiam in cornua falcatâ existente. Vid. *Ant. le Grand Hist. Nat. P. VI. Art. IX. §. 6.* Quod enim solis in aëre rorido radii efficiunt, id & radii lunares præstant, quamquam majori cum debilitate. Unde nec iris lunaris tam vivido, nec tam vario, uti solaris, colore apparere potest.

V. DEUS est ens simplicissimum, per *ἀνσπῆκτάτης* tamen humani corporis membra adscribi ipsi possunt ac solent, salvâ ejusdem summâ simplicitate. Neque actus intellectus ac voluntatis aliquid compositionis in DEO arguere possunt. Quam simplicitatem DEI etiam Gentiles agnovisse videri potest apud *Pfanner, Syst. Theol. Gentil. Pur. c. II §. 20.*

VI. Quod animal damnum faciens noxæ dedatur, id ex mero jure Civili esse vult *Grot. L. II. de j. B. & P. c. 17. §. 21.* cum multis Scholasticorum. Sed æquum omnino est ipsum, nec juri naturali repugnat. Dominus enim, ad quem fructus pertinet & utilitas, damnum etiam & inutilitatem ferat. Quod si ergo damnum ab animali datum aliâ refarcire ratione nolit, ipsum dedat; vel si carere eo nolit, aliam præstet compensationem, justum est. Nemo enim à nobis nostrisvelandus est, aut certè damnum illatum refarciendum. Conf. *Simon, Not. ad Grot. h. l.*

VII. Nullum equidem finè peccato mendacium dici potest, non tamen semper tenetur Christianus veritatem profiteri, quam vel omnem, vel ejus partem certis in casibus reticere licet. Vid. *Pufendorf. L. 1. de O. H. & C. c. X. §. 5. 6.* Quod etiam exemplis sacris ex S. Codice desumptis probari potest, qualia congeffit *Grav.*

bow. L. III. Est. Christian. c. XVI. Qv: 1. Qvæ contra moveri possunt dubia, solvantur distinguendo inter mentiri & veritatem occultare; inter falsum dicere & tacere verum.

VIII. Qvod in insignibus Serenissimorum Ducum Mecklenburgensium conspicitur caput, non taurinum esse debebat, sed Bucephali, generosi illius Magno illi Alexandro tam adamati eqvi, de qvo *Curt. L. VI. c. 5. XI. 13.* Anthyrius namqve, Alexandri M. qvoad is viveret, militia Dux ac comes, postqve ipsius fata primus Herulorum ac Vandalorum Rex, navi vectus & ad has oras appulsus in applausibus hoc usus fuit insigni. Injuriâ vero temporis, ut solet in antiquis rebus fieri, factum, ut capitis Bucephali, in taurini effigiem mutaretur, qvo hodiernum utuntur. Nam generoso isti eqvo taurinum caput fuisse, probabile non est, nec ejus effigiem ipsius ventri inustam fuisse satis certò constat. Vid. *Mar-schal. Thur. Annal. Herul. ac Vandal. L. II. c. 1.*

DISPUTATIO XII.

I. Gnostologiâ, qvæ dicitur & describi solet per *habitu mentis principalem contemplantem cognoscibile, qvâ tale*; carere Philosophi possunt. Nihil enim in eâdem tractatur, qvòd non proponatur in singularum scientiarum prolegomenis. Et cujus, Qvæso! est utilitatis cognoscere cognoscibile in se, seu qvatenus tale? Cur non etiam Aliquiddologiam fortè conscribere Disciplinas multiplicare amantiumqvis aggressus huc usq; est. Nam & aliquid est universale, ab ente pariter ac cognoscibili differens atqve sic peculiaris disciplinæ objectum constituere aptum. Observanda autem erat regula: Entia (adeo & Disciplinæ) præter necessitatem multiplicanda non sunt.

II. Omnis veritas in cognoscendo in solo est intellectu, non autem etiam in voluntate. Cognoscere enim objecta intellectus munus est, qvi & inde potentia cognoscitiva appellari solet. Unde potest etiam impius Theologus, vi intellectus sui, sed tamen â superiore lumine illuminati, objecta S. Scripturæ verè cognoscere, ipsiusqve de DEO & Divinis notitia, vera Theologia dici, quamvis voluntas ejus nunquam piè afficiatur.

III. Qvi Veteribus ac ipsi etiam Aristoteli commendatus valde fuit per qvæstiones dialecticè disputandi modus, nostris temporibus

poribus ex Auditoriis penitus relegatus videtur, quando perpetuis
uitur Opponens Syllogismis. Male verò! Nam modus quæstio-
nibus disputandi multum utilitatis habet, quod propter præferen-
dus erat. Acuit magis iudicandi facultatem, & facilius eo non-
nunquam adversarius convellitur, quam Syllogismorum multi-
tudine. Demonstravit ipsum *Excel. Dn. D. Treunerus, Præceptor
meus fidelissimus, pec. Diss. de Antiquo interrogandi modo.*

IV. Causa impulsiva & finalis, quanquam inter se differre,
non videantur, confundendæ non sunt. Differunt enim, quod
finis moveat sub ratione boni absentis & obtinendi, impulsiva au-
tém sub ratione boni præsentis. Hinc & finalis causa dicitur, *cujus
gratiâ* aliquid fit, impulsiva autem *ob quod* aliquid fit. Fieri in-
terim potest, ut aliquid idem sit & finis & causa impulsiva externa,
levi factâ mutatione; at impulsiva interna non potest finalis causa
esse.

V. Rectè dicitur: dari qualitates occultas; & non dari
qualitates occultas.

VI. Omnipotentiam DEI negat *Plinius L. II. Hist. Nat. c. 7.*
quæ verò ipsi competit per infinitam suam essentiam. Dicitur au-
tém omnipotentia, quia ad ea omnia se extendit, quæ ullatenus
possibilia sunt. Unde nihil ipsi inde decedit, quod DEUS con-
tradiçtoria non potest simul facere esse vera, & facta reddere in-
fecta, aut talia operari, quæ in ipso aliquam arguunt imperfec-
tionem.

VII. Qui vel tædio miseriarum hujus vitæ, vel ut immi-
nentem sibi ignominiosam mortem evitent, violentas sibi manus
ipsi inferunt, contra Jus Naturæ graviter peccant. Vid. *Plato in
Phædonæ.* Non autem omnis *ἀνθρώπων* jure naturali prohibita
est, utpote si quis pro gloria DEI, vel salute societatis humanæ,
aut Reipublicæ, cujus se membrum profitetur, ceteris tamen pa-
ribus, vel periculo ancipiti ultro se exponit, vel ipse vitam mo-
do violento sibi abruptit. Non enim sibi soli, sed DEO & socie-
tati humanæ natus homo est. *Conf. Pufend. L. II. de Jur. N. & G.
c. 4. §. 17.*

IIIX. Diverſarum Religionum homines in Republicâ, quâ in
vera floret Religio, salvâ conscientiâ tolerari posse asserendum
ducimus

ducimus, vi Juris Gentium ac Naturæ, modo à Magistratu cavèatur, ne contentionibus ac intestinis bellis ansam dent, nec rectè sentientes in suas trahendo partes seducant. Multa namqve ab iis in Rem Publ. redundare commoda possunt, ut, DEUM ipsum, qui supremus est Religionum iudex, eosdem in mundo tolerare non dicam. Ubi vero sedem nondum posuerunt, haud facilè, nec sine gravibus conditionibus, si admitti postulant, admittantur, multò minus ultrò arcessantur. Optimum enim quodqve sequendum est.

DISPUTATIO XIV.

I. De Noologiâ, quæ dicitur esse *habitus mentis principalis convenientiam rerum, quatenus prima principia cognoscendi ex eâdem fluunt, considerans*; idem judicamus, quod supra de Gnostologiâ. *præc. Diss. eb. I.*

II. DEUS omnium rerum conditor duplicem humani generis sexum creavit, quorum neutri præ altero quoad essentiam, quædam nobilitatis concessa præ eminentia est. Quæ vero præter essentiam in homine reliqua sunt, in iis masculinus sexus fœmineo nobilior censendus est. Neque contrarium evincere valent, quæ attulit argumenta *H. G. Agrippa Declam. de Nobilit. & Præcell. fœminæ sexus, Tom. II. Opp. p. 118. sqv.*

III. Quæ à Logicis dici solet oppositio subalterna plane non est oppositio. Inter universalem enim & particularem propositiones ejusdem qualitatis nulla datur pugna, quin potius hæc ab istâ includatur. Cui vero non competit definitio, ei nec competit definitum.

IV. Instrumentum & causa instrumentalis his inter se modis differunt, 1. Nulla causa instrumentalis est principalis; quædam autem instrumenta possunt principalis causa esse, 2. Omnis causa instrumentalis agit; quædam vero instrumenta merè passivè se habent. 3. Causa instrumentalis demum dicitur, quæ actu aliquid producit; instrumentum vero dicitur sive actu quid producat, sive minus. Hoc se non meminisse ab ullo ante se observatum scribit *Stablinus Tabl. Metaph. VI. p. 54.*

V. Nulla firmior est, quam quæ ex Physicis desumitur, pro existentia DEI demonstratio, nec majus ullum ad convincendos

dos Atheos præsidium, quàm in substantiarum naturalium generatione & constitutione earummet partium. Minima quælibet & vilissima creatura demonstrat sui Creatorem Optimum Maximum.

VI. Defunctis, quidem, utpote nullius juris aut obligationis capacibus, jure Naturæ obligati non sumus; sepultura tamen eorum Juri Naturali non repugnat, quin potius benè erga Rempublicam meritorum quæ honesta sit ab eodem svadeatur, licet non præcipiatur. Unde nec qui circa eam observandi ritus sint ex naturali jure investigari potest. *V. Thom. J. J. prud. Div. Lib. III. cap. 10.*

VII. Quænam vera fuerit causa impulsiva, cur, desertâ naturali libertate, civitates constituerint homines, varii opinati varîe sunt, uti videri potest apud Politicos, interque eos apud *Sturzium Dissp. Polit. I. lib. 1.* Quod si vero quænam conditio ex constitutis civitatibus apud homines provenierit: quid requiratur, ut quis verè dici queat civis bonus: quidque deprehendatur in naturâ hominis indoli vitæ civilis repugnans, consideretur; illicò apparebit, nihil causæ ipsis fuisse, nisi *ut præsidia sibi circumponerent contra mala, quæ homini ab homine imminenti.* *Puffendorf. L. II. de O. H. & C. c. 1.*

IX. Ex quo statim consequitur, nullas in eodem si perstitissent homines, in statu integritatis futuras fuisse Politias. Juxta canonem: *cessante causâ cessat etiam effectus.*

DISPUTATIO XV.

I. In Philosophiæ studiò hic, tanquam ipsi convenientissimus, observandus ordo erit, ut, præsuppositis Grammaticâ & Rhetoricâ, a Logicâ fiat initium, cum quæ tamen simul conjungi Metaphysica & eodem tempore tractari potest. Iis absolutis Physicæ studendum, post hanc Theologiæ Naturali. Deinde Moralis Doctrina erit addenda, cum Jure Naturæ Ethica atque Politica. Semper enim prius erit addiscenda Scientia, quæ alteri præstare utilitatem potest.

II. Somnus, quæ sine eo debilitantur, & vires corporis suffulcit & Spiritus reparat. Necessarium itaque ille diligenter studentibus remedium est, cui nihil temerè demendum, utpote
E
sine

sine quo illis Spiritus brevi suffecturi non sunt. Non malè profectò dictum: Qui benè dormit, benè studet. Vid. *Wedel. Diss. de Dieta Literat. Parad. 2.*

III. Regula Logicorum: *A particulari ad universale non valet consequentia*; non est universalis. Potest enim non solum probabilis, sed & aliquando necessariò vera fieri ad universale à particulari consequentia. Rectè adeò v. g. concluditur: Abrahamus ex solâ fide iustificatus est, ergo omnes homines solâ fide iustificabuntur.

IV. Quidquid de potentiâ passivâ transit ad actum, illud mutatur; non mutatur autem omne, quod de potentiâ activâ ad actum transit. Non igitur DEUS est mutatus, quando à potentiâ creandi ad actum creationis processit. Est enim potentia ipsius activa creandi.

V. Animam totam in toto esse corpore, & totam in quacunque ejus parte, Scholastici docent, quod oppidò falsum. Quia enim omnis sensatio in cerebro fit; sicut certissimum est quaecunque corpori accidunt in singulis membris, ope nervorum in cerebro nos sentire; hinc ibi sedes ejus ponenda erit. Vid. *Cartes. P. IV. Princ. Phil. n. 199.* An vero præcisè in glandula pineali quærenda sit, aut extraeam? à nobis non definietur, quia sentu & experientia decidi nequit.

VI. Si verum est, quod omninò verissimum, nullam à se ipsâ oriri materiam posse, lumen naturæ agnoscit DEUM hujus creasse universi materiam ex nihilo. Ex nihilo nihil quidem fit naturaliter, naturaliter tamen infinita Dei potentia cognoscibilis est, quæ etiam ex nihilo aliquid producere valet, utpote quod fieri non repugnat. Interim speciales creationis mundi circumstantias naturæ lumen cognoscere haud potest, ex solâ supernaturali revelatione cognoscendas. Vid. *Clasen. Theol. Nat. L. I. c. 39.*

VII. Lusus fortunæ, qui tessleris aut chartis pictis fiunt, si debito saltem restringantur modo, non omni ex parte rejiciendi videntur. Non solum enim recreare defessum seriis ingenium possunt; sed & perniciosos aliquando cogitationibus resistere, faciliè alioquin in otiosis hominum ingeniis oborituris. Posito, ludos hosce fortis speciem gerere, non sanè sortiri ducitur illicitum. Conf.

IX. Etiam in statu integritatis, si in eodem homines per-
mansissent, futura fuissent conjugia, & revera eodem in statu fuit
inter Adamum & Evam conjugium. Etenim & in eo statu propa-
gandum humanum genus erat, quamobrem quoque DEUS du-
plicis sexus, non secus ac reliquorum animantium, homines cre-
averat. Dissent. D. Thomas. Diss. de Fundam. defin. caus. matrimon.
insuffic. §. 17.

DISPUTATIO XVI.

I. Philosophiæ vocabulum, quando vi vocis sumitur, potest
etiam de superioribus, quas vocant, Facultatibus dici, nisi in iis-
dem nihil sapientiæ dari concludere velis. Ex usu autem loquen-
di dici de iis nequit. Quamobrem Theologiam vocare Philoso-
phiam de rebus sacris non magis possumus, quam Jurisprudentiam
appellare Philosophiam de rebus juridicis.

II. Dicterium istud: *Tantum scimus, quantum memoriâ te-
nemus*; verum non est. Scire enim non tantum memoriæ est, sed
& iudicii res. De multis vero iudicandum nobis venit, quæ me-
moriæ impressa nunquam fuere. Qualis igitur esset eruditio, si
respondere non valeremus ad quæsitæ, præterquam quod olim
vel legerimus vel audiverimus?

III. Definitio causalis de substantiis quidem dari potest:
sic enim rectè definitio hominem, quod sit substantia à DEO, quo-
ad corpus ex terrâ, quoad animam ex nihilo creata, ad fruitio-
nem vitæ æternæ, in ipsius Creatoris laudem; sed tamen haud eâ
videtur opus esse. Namque sine eâ sufficienter satis essentia sub-
stantiæ cuiuspiam declarari potest. Idcirco nec est, ut ejusdem
definitio perfecta postuletur, quia causalis non requiritur. De
accidentium autem definitionibus in contrarium erit pronuncian-
dum.

IV. Pœna damni seu privativa est absentia sive privatio ali-
cujus boni, quo frui poteramus, propter peccatum, ad vindican-
dum ipsum, inflicta. Pœna sensus seu positiva consistit in dolore
positivo, aut positione alicujus, ex quo dolorem sentire possumus,
propter peccatum, ad ipsum vindicandum, contingente. Ita qui-
dem

dem inter pœnam damni & pœnam sensus distingvi sœvit: fieri tamen nonnunquam solet, ut eadem & pœna damni & pœna sensus sit.

V. Vacuum naturale dari in rerum natura, vi hypothesisum suarum, Cartesiani non statuere non possunt, non possunt autem ipsum probare. Ita & *Otto de Gverike in Experim. Magdeburg. de Spatio vacuo*, saltem demonstravit dari posse vacuum artificiale ab aère crassiori; at dari posse vacuum ab omni aère, etiam subtiliori, seu aurâ, ut loquuntur, cœlesti, hactenus demonstratum nondum est, nec demonstrari unquam poterit.

VI. Homine, ne dicam Christiano, indigna est sententia *Heerebord. L. II. Pneumat. c. XI. DEO* moraliter malum placere posse, imò, quod majus, peccata ipsum decrevisse, ut medium manifestandæ justitiæ suæ. Velle enim moraliter malum est peccare, peccare autem DEUM posse impossibile est. Sobriè certè philosophatus de hoc est *Plato L. X. de LL. p. m. 670: vitia quidem nobis inesse possunt: Deos vero eorum participes nullo modo dicemus. Et p. 671: Non dicendus DEUS, eos mores habere, quos odit, nec permittendus est ullus ita dicere. Etiam si nullum peccatum esset, justitia tamen & misericordia DEI in ipso non minus essent ratione existentiae, licet non ratione externæ manifestationis erga peccata.*

VII. Uti illud manifestè legi naturali repugnat, unam mulierem pluribus viris simul cohabitare: ita ut unus simul duas pluresve uxores habeat, apud plurimas gentes, & in ipso quondam judaico populo receptum. Nihilominus sive maxime à primævâ matrimonii institutione in divinis literis traditâ abstrahamus; ex ipsâ tamen rectâ ratione constat, longe decentius juxta atque utilius esse, unum unâ esse conjugium. *Puffend. de O. H. & C. L. 2. c. 2,*

IX. Virtutes quando in mediocritate consistere dicuntur, intelligendum illud non est de mediocritate rei, ab utroque extremorum æque distante; sed personæ quoad nos, quæ ratione personæ neque excedit, neque deficit. Nam non eadem ea est omnibus, sed propter locorum, personarum, temporis, aliarumve circumstantiarum varietatem subinde mutatur.

DISPUTATIO XVII.

I. Quando quæritur: An Philosophia propter se solam addi-

sci

sci possit? distinctè respondebimus: de Practicâ id affirmando, de Theoreticâ autem & Effectivâ negando.

II. Nihil magis ad solidam adspiranti scientiam Phitaviâ, seu improbo sui ipsius amore, obesse potest. Multorum enim illa malorum fax & tuba est. Intellectui nebulas sæpè offundit, ut nequeat videre veritatis lucem; fallarum ratiocinationum causa est, ut non possint non falsæ de rebus ex eâdem opiniones oriri. Nam pro se rationem stare, vel ipsam veritatem sibi esse perspectam, Philavtos sibi persvadet, errorum licet tenebris obrutus. Unde de illis rectè dicitur: Multi ad scientiam pervenissent, nisi se jam jam pervenisse putassent.

III. Eruditioni ignorantia opponitur, non autem omnis ignorantia culpabilis est, sed datur etiam ignorantia erudita.

IV. Non omne privativum & negativum est non-ens. Duo siquidem hic involvuntur, & subjectum cui negatio vel privatio inest, & negatio vel privatio ipsa. Jam vero privatio vel negatio subjecto in se positivo inesse potest. Dicitur adèd istud & positivum & privativum, aut negativum, quatenus materialiter & concretivè spectatur: abstractivè autem & formaliter spectatum absolute privativum vel negativum dicendum erit.

V. De coloris naturâ, quo in consistat? quando quæritur, considerandus ille erit vel quatenus oculo recipitur, vel quatenus subjectis sensibilibus in hæret. In priori respectu est ipsa radiorum luminis actio & nisus in tenerrimas nervi visorii per oculi fundum dispersas fibrillas, sub aliquo, aliquando majori, aliquando minori, debilitatis gradu, & vel continuâ magis, vel interstinctâ pluribus umbellis radiatione factus. Posteriori respectu est subjecti colorati partium, præsertim superficiei, situs, textura, figura, densitas aut porositas, radiorum luminis allapforum reflexionem multis modis varians, eorumque alicubi intromissorum refractionis causa, & hac quoque ratione reflexionem illam nova ratione modificare apta existens. Conf. *Scurm. Phys. Hypothes. c. IIX. Sect. 4. §. II.*

VI. Qvod in Theologiâ Revelatâ docetur mysterium Trinitatis, in Theologiâ Naturali ex lumine naturæ demonstrari non potest.

est. Cum enim absolute nulla ejus, quæ sit à priori, demonstratio dari queat, à posteriori ex effectu demonstrandum esset; sed omnes creaturæ à DEO ut essentia uno, per eandem omnium personarum potentiam, creatæ sunt, ut talis effectus, qui à tribus sit personis divinis ut talis productus nullus possit monstrari. Dissentit *Keckermannus L. I. Syst. Theol. c. 3.* quem ex instituto refutavit *B. Musæus in pec. Dissert.* Iisdem, quibus Keckermannus, utitur argumentis *Morneus de Ver. Rel. Christi. c. 5.* Sed tamen ipsum ex revelatione jam ante cognitum iis illustrari saltem posse docet, quod Keckermannus firmissimè, præcisè etiam revelatione, iis demonstrari posse contendit.

VII. Nemini licet injustum invasorem occidere, ni ipsum fuerit necessarium evitandæ mortis medium. Si autem necessarium est medium, licitum est, vim vi repellendo, cum moderamine, inculpatæ tutelæ, illum occidere. Nemo etenim suo jure cedere tenetur, jam vero quisque suæ propriæ tenetur vitæ consulere magis, quam alienæ. Quæ in contrarium adduci rationes possunt, refellit *Dorn, Soto de just. & jur. L. I. Art. 8. Q. I.*

IX. Error circa virginitatem jure Naturali non præjudicare potest matrimonio, eo tamen casu excepto, si in promisso sponsus de eâ expressam injecerit mentionem. Potest namque finis conjugii obtineri, læsâ quamvis virginitate.

DISPUTATIO XIX.

I. In Philosophiâ non rectè afferuntur argumenta ex Scripturis s. desumpta ad probandum conclusiones philosophicas ut tales. Quamquam enim certissimè credamus, non majorem, quam in Scripturâ, dari veritatem; non tamen confundi cum Philosophiâ debet Scriptura. Voluit ipse DEUS duo nobis data rerum cognoscendi principia, lumen Naturæ alterum, alterum lumen Scripturæ, inter sese non uno modo distincta.

II. Et si non displiceat regula, oportet discipulum credere: huius tamen conjungendum est, oportet jam edoctum iudicio suo uti. Discipuli enim debent Magistris temporariam solum fidem, iudicii quæ suspensionem, donec penitus imbiberint artes, non autem plenam libertatis et rationem perpetuamque ingeni servientem. Quare,

re, magnis auctoribus suis sic confes bonos, et Auctori auctorum.
Et veritatis parenti tempori, non derogetur. Fr. Bac. de Verulam. de
Augm. Scient. L. 1. p. Opp. 19. 20.

III. Copula non est pars propositionis. Est enim saltem
vinculum partium propositionis. Non ex eo, quod sine eâ nulla
plane propositio dari potest, sequitur, eam ejus partem esse. Nam
sine unionem naturali inter animam & corpus etiam non potest exi-
stere homo, an vero ideo unionem istam hominis tertiam partem
dixeris?

IV. Potentia obedientialis alia est naturalis, alia supernaturalis
ordinis. Hæc non revocatur ad actum, nisi virtute divinâ & su-
pernaturali. Ista vero per naturæ vires, & quidem solas, se exercere
potest. Obedientialis autem dicitur, quod materia non habet po-
tentiam purè naturalem ad recipiendam formam, non tamen ei
advenienti resistit: Vid. Fr. d' Abra de Racon. Summâ Philos.
Phys. p. 35.

V. Fatuorum est ignes fatuos omnes pro spectris habere ac
Satanæ ludibriis. Habet enim causas sui naturales. Naturale est
eum saltare; naturale est eum in locis paludosis frequentius con-
spici; naturale est eum sequentes fugere, fugientes sequi; natu-
rale est eum versus valles, cavernas & præcipitia concedere. Hæc
autem sunt quæ diabolica in eo vulgus putat. Aliquando tamen
Diabolum hoc abuti meteoro non negamus.

VI. Raymundus de Sabunde in Theol. Natur. quanquam fate-
atur mysterium Trinitatis rationi per se esse impervium, rationabi-
liter tamen illud evaderi posse variis argumentis ostendere vult, inde
c. 46. ad 55. Inter alia c. 54. vel ex ipsâ Grammaticâ & verbis,
quæ nobis, quicquid cogitamus & loquimur, semper in ore sunt
id illustrari posse putat. Trina ait esse verba, quibus rerum esse
agere aut pati exprimimus. Jam ergo I. Substantiva esse à se ipsis,
nihilque nisi esse hoc vel illud, sine motu ad extra, significare. Id
vero DEIPatris à se ipso & in se ipso existentis, esse symbolum.
II. Sicuti tamen verbum Substantivum, quamvis in se perfectum
& plenum, ex se producit verbum Activum, productionem alterius
alicujus talis significans (ut dum ex ALBERE fit ALBARE, i. e.
aliud

alium reddere album) ita Patrem, quamvis ex seipso plenus ac perfectus DEUS, producere tamen de se activam suam virtutem, per quam agit, format, producit alia, *Filium*: & Filium nasci à Patre, tanquam verbum activum è substantivo suo; non è converso. III. Et licuti ex *Substantivis* & *Activis verbis* denuo fiunt *Passiva*, receptionem illius motus & formæ significantia (ut ALBARI vel ALBESCERE) ita divinitatis illam dationem & receptionem, quæ nexum essentialem producit, *Amorem*, tertiam in divinitate dare hypostasin, seu Personam, *Spiritum* s. IV. Sicut ergo trinum illud verbum unam eandemque rem significat (e.g. ALBOREM) propter diversam tamen alboris, hîc, illîc, illîc existentiam, revera tria verba sunt, realiter à se distincta: ita in æterno illo Entis infiniti statu & motu fieri. Unam esse essentiam, sed trifariam existentiam. In Patre, ut in fonte; in Filio, ut in effluxu; in Spiritu s. ut in reflexu. Elegans hæc est & clara rationi tam impervestigabilis mysterii illustratio, & ad credendum illud persuasio?

VII. Conjugium inter fratrem & sororem Juri Naturæ non repugnat. Si enim ei repugnaret mutatum illud esset sub initium humani generis: sed nec DEUS ipse ipsum mutare potest. Neque est, ut hic necessitatem mutationis obtendamus, nam nec hæc summæ DEI perfectioni convenit.

IX. Forma Civitatis consistit in ordine, qui inter Imperatores intercedit atque parentes.

DISPUTATIO XIX.

I. Operam perdunt omnem, qui accuratam totius in suâ latitudine sumtæ Philosophiæ moliri in semet fuscipiunt definitionem. Est enim Philosophia variorum diversi generis habituum complexus, adeoque ens per aggregationem, qualia accuratè definiri non possunt.

II. In Oratore non solum pronuntiatio gestusque elegantes magnum sunt ornamentum, sed necessario præterea, quo suum obtinere scopum queat, in eo requiruntur. Finis enim Oratoris est perlivadere, persuasio vero affectuum excitationem præsupponit, & ad affectuum commotionem pronuntiatio ac gestus rebus proponendis convenientes permultum conferre valent.

III. Ex

III. Ex falsis præmissis sequi potest vera conclusio vi formæ & connexionis: sic & in disputationibus *qñ dñs pater* verum ex falso legitime elicitur. At non potest demonstratio ex falsis præmissis dari, vi materiæ. Nam falsæ præmissæ non possunt includere conclusionem veram, quam potius excludunt. Vid. D. J. A. Schmidii *Regula falsi analyticè examinata*.

IV. Quod Cartesio à multis affingitur magis, quam tribuitur principium: *cogito, ergo sum*; nunquam ab ipso pro primo cognoscendi principio habitum fuit. Facile illud ex iis videre licet, quæ P. A. Princip. Phil. n. 10. scribit: *Ubi dixi hanc propositionem, ego cogito, ergo sum; esse omnium primam & certissimam, quæ cuilibet ordine philosophanti occurrit, non ideo negavi, quin ante ipsam scire oporteat, quid sit cogitatio, quid existentia, quid certitudo; item quod fieri non possit, ut id quod cogitat non existat, & talia: Sed quia hæ sunt simplicissima notiones, & quæ sole nullius rei existentia notitiam præbent, idcirco non censui esse numerandas.* Januit scilicet haud sub obscure ipsum tundari in isto absolute primo principio: *Impossibile est idem simul esse & non esse.*

V. Monstrorum causæ variæ possunt esse, quarum potiores & frequentiores videntur: si spiritus feminis masculi legitime se non habeat: imaginatio matris monstrosa tum ante illud, tum ipso formationis tempore: Illegitima ovi fœminei per auram seminalem prolifici facti dispositio. Sed uti dictum, his plures addi possunt, quas tamen omnes simul in generatione monstrum unius concurrere non opus est, vel unicâ sufficiente.

VI. Deum totius hujus universi & substantiarum in eo non solum exstantiorum, sed & quæ videntur, vilissimarum minimarumq; providentiam gerere, in Theologia Naturali firmiter satis demonstrari potest. Adducamus verba Platonis L. X. de LL. p. m. 671. *Sive parva hæc (mortalia cuncta viventia) sive magna quis dixerit Divi esse, nullo modo, cum (juxta in antecedentibus demonstrata) providentissimi atq; optimi sint, negligenda sibi sua possessio est. — Quid vero? cum Medicus totum corpus curare velit ac possit, si magis providerit, parva contemserit, an bene huic unquam se totum habebit? Nunquam. Sed nec gubernatores, nec imperatores, nec*

F

Pairce

Patres familias, neq; civitatum moderatores, neq; ulli omnino tales, paucis ac parvis neglectis recte multa & ingentia gubernabunt. Nam lapides quoq; magnos sine parvis bene strui negant Architecti. Caveamus autem ne Deum mortalibus opificibus viliores putemus. Isti sane quanto peritiores sunt, tanto arte una in propriis ipsorum operibus & parva simul & magna exquisitius absolutiusq; perficiunt. Deus vero, qui sapientissimus est, & curare potest ac vult: magnis quidem providebit solum, parva autem qua facilius gubernari possunt, propter pigritiam & ignaviam negliget? Nullo modo banc de Deo opinionem admittendam putamus. Nefaria enim hac & falsa penitus cogitatio.

VII. Dantur actiones naturæ & per se turpes atq; honestæ. Nam quasdam actiones præcipere, quasdam autem prohibere DEUS non potest. Equidem honestas & turpitudine actionum humanarum ex earum cum lege convenientiâ vel disconvenientiâ judicatur, sed vero lex earum alias præcipit, alias prohibet, quia aliter sese habere non potuit. Vid. Grot. l. 1. de J. B. & P. c. 1. §. 10. Dissentit vero Puffendorf l. 1. de J. N. & G. c. 2 §. 6.

IX. Superbia vitiorum omnium maximum est, reliquorum fons atq; origo. Interea tamen ambire licet honorem, quatenus ille medium est edendorum præclarorum facinorum. Etenim hoc superbiam esse effectum judicandum non erit. Cujus enim finis bonus est, id ipsum bonum est.

DISPUTATIO XX.

§. I. Philosophia & Theologia differunt principiis, fine, mediis ad finem ducentibus. A jurisprudentia autem & Medicina differt Philosophia non aliter, quam quod ista, quam hæc, de specialioribus ac magis singularibus rebus agant.

II. Abiit in proverbium: *Heroum filii noxæ*; quod tamen non semper, sed saltem aliquando contingit. Qui autem id fiat? quando queritur, videtur, non phisicas ejus inquiri debere causas, uti haud pauci contendunt, quos inter etiam retuleris *Huatum in Serutin. Ingen. c. 18. sqv.*; Sed à causis moralibus illud dependere. Tribuendum id nimirum vel Parentum, vel Præceptorum, vel propriæ liberorum culpæ. Quæ autem ad prava naturalis

naturalis est hominis inclinatio, non uno saltem corrigi remedio potest, Vid. *D. J. A. Schmidii Decas Varior. Philosophiæ. Diss. 2.*

III. Qui Aristotelem pressio sequuntur pede, in demonstratione propriè dictâ requirunt causas tantum formaliter causas, quæ revera ab eo, cuius sunt causæ, differunt. Alii vero docent demonstrationem ingredi etiam posse causas virtualiter causas, quæ propriè loquendo causæ quidem non sunt, utpote ab eo, cuius dicuntur causæ, realiter non differentes, sunt vero rationes, cur illud insit. Huic & nos subscribimus sententiæ. Alioquin enim perpaucas tantummodo demonstrationes haberemus.

IV. Non sunt genuina realis distinctionis & differentiæ signa: diversitas prædicamentorum, diversitas definitionum, diversitas temporum, diversitas locorum, ratio totius & partis, denique si quæ habent prædicata ante intellectus operationem diversa & distincta. Hæc enim omnia & quibusdam, quæ realiter idem sunt, convenire possunt.

V. Sensus externi vulgariter quinque numerantur: visus, auditus, gustus, olfactus & tactus. Tot enim organa sensoria diversa in animali reperiuntur. Si vero quomodo illi omnes sese exerunt examinemus, eo non obstante, rectè asseritur, quod unus tantum sit sensus, nimirum tactus.

VI. De quæstione: An in DEO dentur virtutes morales propriè dictæ? variè fuisse disputatum legimus. Statuimus autem quasdam talium, e.g. abstinentiam, obedientiam, modestiam, castitatem &c. propriè loquendo in DEO non dari; dari tamen in eo alias ut, v.g. misericordiam, justitiam, liberalitatem &c. etiam in propriâ significatione. Licet autem earum promotivo ultimo ac formali habeant creatum aliquod, non tamen illud obstat, quo minus DEUS earum honestatem ad se, tanquam ultimum etiam in morali genere finem, referat. Vid. *D. Jäger. Theol. Natur. c. VII. PunB. 1. p. 246. sqv.*

VII. Postquam introducta sunt rerum dominia, non poterunt non etiam introduci earundem pretia. Quamquam enim primitus res permutarentur, ista tamen permutatio non sufficiens

erat medium, quo mediante quisque ejus, quā indigebat, rei particeps fieri poterat. Imo & facilius laedi poterat permutantium alter, quam hodie, ubi certa rebus imposita pretia sunt. Quapropter ex necessitate quadam introducta censemus rerum pretia, tanquam optimum socialitatis conservandæ medium. Vid. *Puffendorff. de I. N. & G. L. V. c. 1.*

II. Ethica Characteristica, quæ characteres & signa virtutum, vitiolorum & affectuum commonstrat, unde judicari queat an virtus, an vitium, an hic vel alius affectus in homine prædominetur, nostro tempore in omnibus ferè Academiis negligitur, dignissima licet, quæ doceatur atque discatur. Hanc enim si fundamentaliter edoceremur, sinè melior omnis nostra foret inter homines variorum ingeniorum variorumque studiorum conversatio.

DISPUTATIO. XXI.

I. Contrariantur Philosophiæ, quærelæ an rectius dicuntur? an calumniæ? de nimia Philosophiæ subtilitate, mutatio materiæ ad forum philosophicum spectantium, ut & confusio rerum philosophicarum & theologicarum.

II. Epicuri nomen vel nemini hominum exolum non est. Non solum enim qui ab ipso dicuntur Epicuræi, pro pessimis (illi quidem non injuriæ) habentur hominibus, sed & ipse Atheis à plerisque annumerari solet. Defendunt tamen eum varii. Ut enim *Gassendi Animadv. in L. X. Diog. Laërt.* qui est de vitæ Epicuri, non faciam mentionem; *Franc. Baco de Verulam. in Serm. Fidel. sive interior. rer. c. 16.* postquam ipsi Atheismum tribui recensuisset; hoc de eo addit judicium: *Verum, ut videtur, minus justè arguitur: Verba enim ejus egregia sunt & divina. Non Deos vulgi negare profanum, sed vulgi opiniones Diis applicare profanum.* Plato ipse melius dicere non potuit.

III. Propositio modalis est, cujus copulam principalem afficit modus. Sed quæ dicitur propositio modalis composita, quando modus toti Propositioni vel præfigitur vel postponitur, tollere

fallere facile potest. Potest namque modus ab aliquo haberi, quod ipsum subjectum aut prædicatum propositionis est, uti in hoc exemplo: mundum esse ab æterno impossibile est. Ad sophisticationes igitur ejus generis evitandas modus adverbialiter copulæ immediate præfigatur, ut divisa semper evadat modalis propositio.

IV. Persona in esse peculiaris personæ non per propriam essentiam, sed per subsistentiā propriam & peculiarem constituitur.

V. De origine animarum hominum ab Adamo descendentiū acriter disputatum fuisse cernimus, aliis eas per traducem propagari, aliis eas à DEO immediate creari statuentibus, unde Traducianorum Creatianorumque nomina. . . Utraque autem sententia permultis magnisque premitur difficultatibus. Unde in re tam abstrusâ, cum magnis Physicis maximoque Theologorum Chemnitio, tutius ducimus esse doctam suam ignorantiam, profiteri, ac aliquid determinare in re, quam ignorari nobis voluit ipse omniscius DEUS.

VI. Resurrectio mortuorum argumentis ex solo lumine naturæ desumptis probabilibus svaderi quidem potest, solidis autem atque invictissimis non demonstrari, quod quidem contendit *Fr. Ge. Venetus de Harm. mundi Cant. III. Ton. VII. c. 3. & Jo. Bapt. Aurelius de Monte — alto Diss. de Mortuor. Resurrect. L. I.* Contra omnia quippe quæ afferri argumenta possunt, Philosophus quæ probabiliter excipiat inveniet. Quæ vero haud pridem inter Celeb. Dn. D. Mayerum & Rev. Dn. M. Vackium Hamburgi hac de re agitata est controversia, nullam fuisse controversiam censemus, isto in strictissima, hoc in latiori significatione demonstrationis terminum accipiente.

VII. Tres tantum sunt officiorum hominis species: Erga Deum, erga se ipsum, & erga alios homines. Quarta autem eorum species, quæ à quibusdam statuitur, sive officium hominis erga bruta & naturam inferiorem, non datur. Nulla enim adversus eos potest statui dari obligatio, qui exigere eandem non valent, Imo quilibet rectus creaturarum inferiorum usus vel ad officia hominis erga Deum, vel erga se ipsum, vel erga proximum referendus erit. Dissent. D. Schiller, *Manuductio Phil. Moral. p. 34.*

X. Reipublicæ non parum sanè interest multitudinem civium superbire posse : unde qui uxores ducunt sobolemque procreant cives, multum ei utilitatis præstant, magno idcirco in pretio habendi. Non tamen eo obstante, dantur calui, ubi majori possunt Reipublicæ commode esse cœlibes, quam si in matrimonio vixerint. Quapropter nec conjugium cœlibatus, nec cœlibatus conjugio simpliciter ac sine restrictione præferatur oportet. Vid. quæ pro utroque differit. *Fr. Bac, de Verulam, Serm. fidel. s. inter rerum, c. IIX.*

DISPUTATIO XXII.

I. Chiromantia & Physiognomia solida ac necessario vera principia non habent, nec certò quid affirmare aut demonstrare possunt. Vel unius Socratis exemplum docere sat potest, quantum educatio & repugnantia hominis adversus naturales suas inclinationes heic valeat, ut haud rarò suum ejus generis divinatores frustratum sit judicium. Interea, licet tutò fides ipsis haberi nequeat, si tamen, quod dicitur, DEUM & naturam nihil frustra facere, verum est, non omni prorsus probabilitate carent. Quare & sapientiæ laude conspicui viri haud pauci probabiles talismodi conjecturas approbarunt non solum, verum & exercuerunt. An autem artes hæc inter Philosophiæ partes numerari mereantur? quæri potest.

II. Philosophus quispiam, dum multa legere variaque juxta meditari ipsum oportet, non semper æque hilaris vultus & ex porrectæ frontis esse potest. Non tamen omnis philosophus ac semper morosus judicandus est, nec ejusdem conversatio quælibet austera sterilisque. Habet & in se Philosophia, quibus delectare animum, & philosophus alios possit. Neque omnis legitimus jocus ab ipso alienus erit.

III. *Aristoteles L. de Categ. 7.* Dubitare de singulis non esse inutile, scribit. *Cartesius Dissert. de Methodo & Pt. I. Princ. Phil. init.* non minus dubitationem commendat. Verum omninò est dubitationem esse viam ad veritatem. Sed hoc de positivâ tantum Aristotelicâ dubitatione intellectum volumus, non item de negativâ Cartesianâ.

Illa namque non suspenso omni judicio & assensu,

assensu, in utriusque contradictionis partis rationes inquiri; hæc autem omnem assensum abesse omniaque pro falsis haberi jubet. Quid vero hac Philosophandi ratione notitiam, quam de rebus habemus, tollere, ejusque in locum ignorantiam inducere magis aptum? *Cont. Huet. Conf. Phil. Cartes. Cap. 3.*

12. Ex canone metaphysico: *tot sunt distinctæ personæ, quot sunt distinctæ essentia*: malè infertur, asserendum esse, tres dari essentias divinas, si asseritur, tres dari personas: vel unam tantum esse personam divinam, si una tantum essentia divina statuitur. Loquitur enim axioma hocce, uti quælibet philosophica, de naturalibus saltem atq; finitis.

V. Angelorum existentia ex lumine Naturæ demonstrari non potest, malorum autem præhonorum existentia probabilioribus argumentis svadebitur. Omnium quæ afferri solent argumentorum infirmissimum est, quo concluditur, sicut DEUS creavit quasdam substantias totas materiales, alias materiales partim, partim immateriales; ita & eum quasdam creasse purè materiales.

VI. Inter varias de origine fontium sententias, probabilissima mihi videtur, quæ legitur apud *Sengwerd. P. III. Phil. Nat. c. X. §. 1. 2.* Supponitur namq; 1. Dari vias subterraneas, aquam in mare, per rivulos & flumina, deferendam, recipientes 2. Has aquæ particulas ab igne subterraneo solito concitatus moveri, & in vapores redactas (cum versus latera deflectere nequeant) versus montium cacumina deferri 3. Ibi rursus congregari, & frigore condensatas priorem aquæ formam recipere 4. Eam propter condensationem (cum per angustiores vias, per quas sursum fuere propulsæ, descendere nequeant) circa montium vertices aliam sibi viam efficere aut invenire, atque ex eâ dimanantes fontem constituere, qui in rivulum, vel fluvium transit. Ex his suppositis varia fontium phænomena solvi optimè queunt.

VII. Ad omnem actionem moralem requiritur voluntas atque consensus. Unde siquid apparet, juramentum coactione & externa violentia ab aliquo extortum non obligare ejus conscientiam, neque servari ab ipso oportere. Quæ enim coacte quis patitur aut agit, imputari non possunt. *Pufendorf. L. 1. de O. H. & C.*

2. 8. c. 1. §. 14. Idem quoque sentiendum de juramento de re aliquâ turpi dicto, quod servari non debet, nisi bis graviter peccare velis.

IX. Comitas ab amicitia multum differt. Hæc ad paucos tantum, eosdemque notos se extendit; Istâ vero erga omnes notos pariter ac ignotos, peregrinos non minus ac cives, homo humanum se præstat.

DISPUTATIO. XXIII.

I. *Paucis Philosophandum, Enniani Neoptolemi est effatum, approbatum A. Gellio L.V. Noct. Att. c. 15.* quod non sine distinctione intelligendum esse judicamus. Videtur enim ingenia, uti & finem cujuslibet spectari antequam, quam determinetur, quousque perducendum philosophiæ studium sit.

II. Dari magos & magiam contra experientiam omnem frustra negatur à *Dn. D. Christ. Thomasio Diss. de Crimine Magia & Tract. german. Von der Zauberrey.* Frustra objicitur nullum esse effectum nullumque usum foederis diabolici cum hominibus, neque ex parte hominum, neque ex parte Diaboli: Nam ex parte hominum variae hujus pacti possunt esse causæ, utpote honores, divitiæ, libidinis expletio. Et quamvis homo talia aliis & honestis viis comparare sibi possit, non jam est quaestio, quid fieri possit & debeat? sed quid fiat? Ex parte Diaboli causa est æternum hominis exitium. Nec obstat, quod homines vitiis dediti jam eo ipso sint Diaboli mancipia. Quo majori enim ille odio erga Deum & homines flagrat, eò magis omnes suas in horum perniciem vires intendit omniaque conatur. Hæc autem materia prolixioris considerationem alibi merebitur.

III. Vox **MULTI** non semper est signum particularitatis. Quando enim multitudo paucitati opponitur, omnes simul sumti citra dubium multi sunt. E.g. de omnibus civibus Rostochiensibus recte dicitur: multi cives Rostochienses, non enim pauci eorum intelliguntur. Hinc non sunt particulares propositiones Matth. XXII 14, *Multi sunt vocati; & XXVI. 28. pro multis sanguis Christi effusus est.*

IV. A fine differt utilitas ut latius ab angustiori. Utilitas enim

enim est omnis effectus & usus rei bonus; Finis autem est effectus & usus rei bonus ab auctore & agente intentus.

V. Siderum eccliptes non consistunt in deletione lucis temporali, uti veterum aliquirati olim sunt; sed oriuntur ab interpositione alterius corporis cœlestis diametrali inter corpus lucidum & visum nostrum. Hinc sol, qui inter luminaria maximum est, totales ecclipses nec passus unquam fuit, nec pati etiam potest.

VI. Animam rationalem, spiritum esse lumen naturæ sibi soli relictum agnoscit, indeq; eam intrinsecus immortalem esse seu non continere in se principium aliquod destructionis, firmiter concludit. An verò eadem æternum superstes futura? sive anne DEUS eam olim sive per absolutam suam potentiam, sive per causam aliquam præternaturalem destrucendam velit? Philosophus solius luminis naturæ ductu certò non affigitur. Est enim res futura à libera DEI voluntate dependens: Conf. *Plato in Phædone*.

VII. Quod vulgo dicitur legem naturæ naturâ notam esse, id non ita capiendum videtur, quasi in animis hominum jam nascentium inhereant actuales & distinctæ propositiones circa agenda & fugienda. Sed partim quod illa per lumen rationis investigari possit, partim quod saltem communia & præcipua capita legis naturalis ita plana & liquida sint, ut statim assensum inveniant, & ita animis inhereant, ut nunquam inde iterum deleri queant, utut fortè homo impius ad sopiendas conscientie vellicationes eorundem sensum planè studeat extinguere. Puffendorff. *L. 1. de O. H. & C. c. 3. §. 12.*

IX. Rectè quidem Machiavellus in *Princ. c. XII. §. dictum* est *supra p. m. 70.* præcipua, quibus continentur imperia, fundamenta, bonas leges asserit esse bonaqve arma: Melius tamen dixisset, si adjecisset etiam fidelem rerum omnium secundum leges administrationem, ut & prudentem curam eorum, quæ legibus comprehendinon possunt, ac denique expeditum armorum usum. Quod monet *Conring. Animadvers. Polit. ad b. l.*

DISPUTATIO XXIV.

I. Corruptionis Philosophiæ potiores causæ sunt: Intellectus

G

lectus humani vanitas, ambitio, nimia credulitas, docentium auctoritas, præconceptæ opiniones, præjudicia.

II. Aristotelicos ideo frequenter Peripateticos dici quidam existimant, quod pars illa Gymnasii, in qua docuit Aristoteles, Peripatium i. e. Deambulatorium, dicta fuerit. Ut ita, sicut Academici Stoiciqve à loco dicti sunt, etiam Aristotelici à loco ipso cognomentum susceperint. Probabilius autem videtur, inde denominationem hanc ortum habere, quod Aristoteles inambulans plerumq; docere Auditores suos solitus fuerit. Hoc autem de eodem refert *Plutarchus in Vitis Græcorum Romanorumq; illustrium, vit. Aristot. f. m. 448. D.*

III. Immeritò Calvino-Reformati Noltrates accusant commissæ fallaciæ accentus, quando cum morâ & emphaticè pronuntiant: DEUS vult OMNES homines salvari; panis EST corpus Christi; vinum EST sanguis Christi. Nulla etenim hic subesse fallacia potest: id quod luculenter etiam demonstravit *Dannhau. Id. Bon. Diss. 5. Mal. Soph. Sed. II. Art. VII. p. 156. sq.*

IV. Supposito, ens potentiâ non esse verum ens, non potest entis attributum esse, esse vel actu vel potentiâ. Sicut enim esse actu entis rationem declarat; ita esse potentiâ illud prorsus destruit. Interim subintellecto alio quodam termino casus recti specialiori, potest de eo pronuntiari. *Cont. Schmid. Metaph. Posit. p. III. §. 6. n. (4) p. 59.*

V. Lunæ dari inhabitatores, eamq; alterum esse mundum probabilibus quibusdam svaderi posse argumentis *Schwelingia itin. Exstat. in Lunam §. 78.* concedere quidem facile possumus: at probabilliores sunt, quæ pro contrariâ sententiâ afferuntur rationes. Imo omnes, quæ affirmativam manent sententiam, difficultates considerans negativæ haud dubiè lubentiùs subscribet. *Vid. D. Jo. Andr. Schmid. Diss. de Selenitiâ è Lunâ proscriptâ.*

VI. Futura, quæ ex certis naturalibus causis dependent, præsciri ab Angelis possunt. Dum enim causas norunt operaturas, effectus istarum futuros novisse etiam possunt. Non secus ac Astrologus futuras eclipses præscire valet ex earummet causis. At quæ futura merè contingentia sunt, à liberâ agentis voluntate dependent.

pēdēntia, præsire Angeli non possunt. Creatus namq; intel-
lectus non potest aliquid cognoscere futurum, nisi ex suis causis.
Vid. *Svarez. Metaph. Disp. XXXV. Sect. 4. n. 4. 19.*

VII. Deum esse Auctorem ac causam efficientem juris naturæ
non tantum inde constat, quia totius naturæ Auctor & causa est;
sed & , cum Deus, uti ex sapientiâ ipsius atq; iustitiâ certissime
constat, vult homines iustam atqve honestam vitam vivere, tan-
quam naturæ suæ ac inditæ rationi convenientem; oppidò inde
fluit, ipsum etiam media talismodi vitam peragendi voluisse &
ad ea hominem obligari. Tale autem medium est jus naturæ.
Vid. *Gvil. Grotius de Princip. jur. Natur. c. 2. §. 1. Selden: L. 1. de jur.
Nat. juxta Disciplin. Ebraeor. c. 8.*

II. In statu integritatis si homines perstitissent, mari-
tum in uxorem nullum habiturum fuisse imperium probabile
fatis est. Non enim, si absolute in se spectantur, hoc conjugum
indoles requirit. Et quanquam non omnem masculino sexui
prærogativam denegemus; non tamen qualiscunque illa præ-
rogativa aliud efficit, quam quod aptior per eam vir red-
datur ad recipiendam observantiam à fœminâ; fœminam autem
nequaquam obligat ad recipiendam eam in se erga virum, utq;
eam ei promittat. Nulla igitur hæc est consequentia. Cont.
Thomas. Jprud. div. l. 3. c. 2. §. 110.

DISPUTATIO XXV.

I. *Franc. Baco de Verulam; L. 1. Nov. Organ. Aphor. 62;*
non male tria falsæ Philosophiæ statuit genera: Sophisticam,
Empiricam & Superstitiosam. Primam dicit eorum esse, qui ex
experientiâ arripiunt varia & vulgaria, eaq; neque certo comperta,
nec diligenter examinata & pensitata; reliqua in meditatione atque
ingenii agitatione ponunt. Alteram esse eorum, qui in paucis
experimentis sedulo & accurate elaborarunt, atq; inde Philosophias
educere & confingere ausi sunt; reliqua miris modis ad ea detor-
quentes. Ultimam denique eorum esse, qui Theologiam & tra-
ditiones ex fide & veneratione immiscunt; inter quos vanitas non-
nullorum, ad petendas & derivandas scientias, à Spiritibus scilicet
& Geniis, deflectit.

G I

II, Invidiam

II. Invidiam quidem abs eruditis longè abesse laudabile valdè est: attamen arcana sua eruditum sibi met soli servare licitum juxta pronuntiandum omnino est. Famam enim legitimis modis venari licet; licet igitur etiam occultare; quæ, si propalantur, levia habentur, antea quamvis æstimata à multis, donec in eorum pervenire notitiam. Vid. *Morhof. Polybist. L. 1. c. 15. Ax. 6.*

III. Enthymema, quo altera præmissarum deficit, imperfectus est Syllogismus, si externa propositionum structura spectatur; quod si vero respiciatur ad præmissam lubintellectam, perfectus Syllogismus est. Vult autem Enthymema, etiam nominis, præmissam, quæ desideratur, subintelligi ac suppleri debere. Conf. *D. Adr. Bejeri Log. jurid. L. II. c. 11. §. 4.*

IV. Causa efficiens moralis & agens moraliter confundendi non sunt. Ista enim est, quæ mediante aliâ causâ efficiente principali plerumque diversi generis influit in effectum. Unde absque omni respectu ad moralitatem strictè dictam esse potest. Verum agens moraliter vel secundum vel contra præscriptum legum agit, sicque semper dicit respectum ad moralitatem strictè dictam. Variis ipsum exemplis illustrat *Hartung. Metaph. jurid. c. 6. §. 17.*

V. Memoriam artificialem qui comparare sibi allaborant, nihil agunt, nisi quod inditam sibi à naturâ onerent magis perdantque. Per placet hac in re judicium *du Hamel, de Corp. Anim. L. 1. c. 6. §. 8. naturalis memoria, & ea maxime, quæ est hominis propria, quæque mentis imperio subditur quodammodo, longè est præstantior eâ, quæ serie quadam phantasmatum continetur, quantumvis vel arte, vel exercitatione adjuvetur.*

VI. Ut ut non nisi omnium difficillimè aliquam nobis rei durationem concipere queamus sine temporum vicissitudine ac successione prioris & posterioris; in æternitate DEI tamen, quando pro intrinsecâ essentia ejus duratione spectatur, nulla datur vicissitudo temporis, nulla successio per prius & posterius, non obstante, quod rectè dicatur, DEUM fuisse, esse, & futurum esse,

quidam II

p D

VII,

VII. Legibus fundamentalibus obligatur quidem summus Imperans, non autem ac si vim legum apud illum habeant. Nam non sunt propriè dictæ leges; utpote quæ ipsi non præscribuntur à Superiore. Est tamen obligatio ea ex conventionibus & pacto, cujus obligatio ex jure naturæ dependet. Conf. *Hopp. Comm. ad § 6. Inst. de I.N.G. & C. p. 42.*

II. IX. Laudabilis admodum Academiae nostræ mos est, quod juramentum, quo in aliis quibusdam Academicis, qui immatriculationem à Rectore petunt, studiosi semet obstringere tenentur, iisdem remittitur, ut stipulatâ saltem manu Rectori obedientiam & observantiam legum promittere habeant. Nullum quippe juramentorum datur genus, quod facilius eo lædatur, ut perjurium committi possit. Maximè, quando, sicuti injuriâ afficiuntur, neque per se neque per alios se eam vindicare velle, sed super hoc Magistratus implorare auxilium, jurare debent. Quam sapè enim hoc ex perverso quarundam Academicarum statu violatur promissum? Fortè & hæc permoverunt rationes potentissimum Polonorum Regem, cur idem in Academia Lipsiensi, ceu retulerunt, haud pridem abrogatum voluerit juramentum. Interim cum juramenti loco id fiat, quæ stipulatâ manu promittitur obedientia & legum observantia, non minus sanctè præstanda est.

DISPUTATIO XXVI.

I. *Thoma Campanella L. 1. Metaph. c. 1. Art. IV. placitum: si secundum sensum philosophandum, sensu potius brutorum philosophandum esse;* Perfectioni hominis præ brutis de rogare videtur. Quamquam autem quædam animalia bruta sensuum quarundam sagacitate nos vincant, id compensatur tamen per animam rationalem. Neque in uno bruto omnes sensus atque vividi sunt atque sagaces.

II. Libros Historico-Amatorios, quos vulgò *Stomanen* vocant, scribere ac legere nec oppidè inutile, nec penitus illicitum esse judicamus. Continent & illi, quæ ad ædificationem & amorem virtutum odiumque erga vitia instillandum facere possunt. Quid obest plerosque eorum fabulas saltem narrare?

G;

nam

nam & ex illis, quæ in usum convertere suum possunt, elicere rerum periti norunt. Si quid mali ex illis metuendum, id ex accidente est.

III. Copulæ propositionis tropum inesse posse impossibile prorsus est.

IV. Privatio præsupponit habitum, & habitus præsupponit privationem.

V. Systema mundi ex Copernici placitis exstructum, si vel maximè ab iis abstrahamus, quæ in scripturis eidem repugnantia leguntur; talia in semet continet supposita, quæ ipsi rectæ rationi adversantur.

VI. Judicium aliquod retributivum futurum esse satis assequi Theologia naturalis potest. An autem etiam judicium quoddam discussivum futurum sit? prorsus ignorat. Ignorat etiam, an omnes homines simul à DEO judicandi sint? Non enim satis sufficienter mortuorum resurrectionem agnoscit.

VII. Communionem rerum omnium in Republicâ, quæ tantopere commendat *Plato de Legg. L. 2. § 5.* meritò rejecit *Aristoteles L. II. Polit. c. 4. §.* Non enim cum socialitate stare potest. Nam variæ inde oriri contentiones possunt, temperantia ac liberalitas tolluntur, & quod minimum non est, cura rerum agendarum dissipatur, dum non tam propriis, quam communibus bonis acquirendis invigilamus.

VIII. In liberos in matrimonio genitos utriq; parenti, quia mater non minus ac pater ad sobolis procreationem concurrat, jus competit. In civitatibus autem Pater plus juris in eosdem præ matre habet. Non solum enim à mare contractus matrimonii incipit regulariter, sed & ille caput familiæ suæ est, siquidem per mares constitutæ civitates sunt.

DISPUTATIO XXVII.

I. Geomantiam nihil in se certitudinis continere jam dudum experientia comprobavit; neque sectatores ejusdem ipsi diffidentur. Ita *Val. Weigel. in Geomant. Nov. p. 3.* cum Theophrasto Paracelsio benè scribit: *Geomantia ex artibus incertis una est.* Plura de ejusdem fallibilitate Vid. in *Dn. D. J. A. Schmidii*

Dis.

Diff. sub Titulo: Geomantia olim pulveri inscripta, nunc pulvere commissa & inventum alia.

II. Studiis, vires tum animi tum corporis debilitantibus, diligentem navans operam non potest non commendatissimum sibi habere monitum:

Interpone tuis interdum gaudia curis.

III. Potest fieri in primâ figurâ Syllogismus ex puris negativis, qui in formâ vitiosus non est.

IV. Unius rei plures possunt esse formæ, & plura rectè possunt dici unum.

V. Cæcum de colore rectè judicare poste per exempla, si opus esset, probari facile posset. Neque impossibile illud, vel contra naturam est. Quamquam enim color visus objectum sit, potest tamen & alio percipi sensu. Sensibilia quippe vel sunt propria, quæ unico sensu percipiuntur, vel communia, quæ pluribus sensibus sentiri possunt. Cadit igitur Germanorum, quod de ineptè judicante proferre solent, dictærum: *Er urtheilet davon / als ein blinder von der Farbe.* Conf. *Schott. L. III. Phys. Curios. c. 13. S. 2. Morhof. Diff. de Paradox. Sens. c. 2.*

VI. Comitatus Sverinensis, quem Henricus Saxo, Leo cognominatus, Guncellino Comiti, everiâ terè bello totâ Obortorum terrâ, in feudum dederat, (V. *Helmold. Chron. Slavor. L. 1. c. 87.*) medio fermè seculi XIV. in Sei. Ducum Mecklenburgensium potestatem iterum venit, non autem, ceu haud pauci scribunt, dotis jure. Nam albertus Mecklenburgensium Princeps, capto jam armorum vi Wittenburgo, cum Ottone, ultimo à Guncelino descendente Sverinensi Comite, & ex eâdem stirpe oriundo Ottone, Comite Teccelenburgenfi de certâ pro eodem argenti summâ ipsis numerandâ convenerat, cum neuter eorum masculam suscepisset prolem; datâ deinde Alberto filio, postea Svecorum Regi, Ottonis Sverinensis filiâ Richarde in matrimonium, cujus filius possessionem ejus occupavit. Triplici igitur: armorum, emtionis & hæreditatis jure Comitatus ille Principum nostrum est. Vid. *Marschale. Thur. Annal. Herul. & Vandal. L. VII. c. 1. Calov. f. Mylii Chron.*

VII,

VII. *ἡγεμονία*, quâ uxores propriis imperant maritis, si naturalem hominum spectamus statum, naturæ contraria non est. In civitatibus autem imperium jure debetur marito. Quo intuitu non malè virile imperium, velut præstantius, probatæ Aristocratix; muliebre, ceu ignobilius, vitiosæ Oligarchix assimilatur *Aristoteles L. II. Polit. c. 4. 8.*

IX. Dolum bonum dari tam certum est, quam quod certissimum,

DISPUTATIO XXIX.

I. Ex Philosophiâ ad superiores Scientias quascunque argumentari illicitum non est, nec *παράβασις ἐς ἄλλο γένος* dicendum. Fundata enim talismodi argumentatio in regulis bonæ consequentiæ esse potest. Conf. *Seibler. Metaph. Proam. c. 5.*

II. Aurora Musis amica; magis tamen ipsis amicum est tempus nocturnum,

— *fusi cum urbis per mœnia cuncti contiguere.*

III. Terminorum alii significant naturaliter, qui apud omnes nationes idem repræsentant, uti sunt interjectiones præque; alii ad placitum, qui ad impositoris voluntatem repræsentant aliquid determinatè, non autem apud omnes: sicut leo non apud omnes nationes idem significat animal, quod apud Latinos. *Campanel. Phil. Ration. L. 1. Dial. Div. 1. Art. 3.*

§. IV. Quidquid dependens est, oportet habere essentiam saltem numero distinctam ab eo, à quo dependet. Itaque non rectè dicitur, in divinis Filium dependere à Patre. Conf. *Calov. Metaph. Div. p. 341. seq.*

V. Non potest fieri motus nisi per circulum fiat. Non tamen ideo omnis substantiarum naturalium motus est circularis.

VI. Intelligentias per sapè nominat Aristoteles, ope primi mobilis sphaeras cœlestes moventes. Num vero per eas tales intelligat Spiritus, quales Angelorum nomine nobis veniunt? aliis judicandum committimus. Num per operationem dictam Angelorum existentia possit demonstrari? dubitamus.

Num

Numid intenderit Aristoteles ? nos ignorare fateamur. *Conf. De la Sanct. Jacob. Curf. Philof. de Cael. & Mund. Sect. 1. §. 1. 2.*

VII. Non defunt omnia, quæ in S. Codice continentur, ad ius Naturæ pertinere existimantes. Sed reductivè quidem ea omnia eò referri possunt, quia ius Naturæ necessitatem ea, quæ Deus vel præcipit vel prohibet, agendi vel omittendi injungit, ut in omnibus ipsi obediatur: verum quando formaliter considerantur, quatenus in lege & Evangelio proponuntur, certè multa sunt, quæ jure Naturali non obligarent.

IX. Adulatio, quæ est vitium morale, quo quis lucris & utilitatis causa in eo totus est, ut omnibus, malis etiam in rebus, placeat & obleqvatur; socialitati repugnat. Possunt namque ei adulatorès sanè multum obesse, dum non commonefaciunt vitiorum neque corrigunt eos, qui talia committunt, ut emendentur.

DISPUTATIO. XXIX.

I. Philosophia, quæ inventionem veritatis pro primario suo scopo non habet, Sophistica potius nominari mereatur. Inde veteres Philosophi Auditoribus suis veritatis instillare amorem magno allaborarunt conatu Vid. *A. Gellius L. VI. Noct. Att. c. 10.* Et hominem perfectionis suæ cupidum veritatis esse venatorem jubet *Plato de LL. L. XII.*

II. Philosophia Moralis Epicuræa non tota damnanda est atque rejicienda, modo quis eandem rectè interpretatur, quod præstitit *Gassendus in Syntagm. Phil. Epicur. Pt. 3. Opp. Tom. III.*

III. Veritas non est Logicæ finis externus, sed internus. Dic enim, ad quid prodesset Logica, nisi ejus Præceptorum ope animus à præconceptis opinionibus ac præjudiciis liber veritatem venari & obtinere posset? *Dissentiunt Scholastici serè omnes.*

IV. Idem subjectum respectu ejusdem prædicati potest & subjectum Quod & subjectum Quo ejus prædicati dici.

V Spectra dari tones experientia probavit, ut mirari

H

satis

fatis non possis ipsum à quoquam negari. non autem in
Jacobo Gassarello Curioso: Inaudie. c. 5. §. 10. assentiri possu-
mus, umbras, quæ circa cœmeteria interdum apparent, na-
turales esse, opinato. Videntur enim ipsi ea nihil aliud esse,
quam figura humatorum exterior, non anima aut spectra à De-
monibus excitata, prout hactenus creditum est. Contrarium
nos sentimus.

VI. Deus immutabilis est secundum actus voluntatis suæ,
non obstante, quod liberrimè agat.

III. Saltare non est, si cetera sunt paria, illicitum, sed
aliquando utile. Recreat namque animum, & valetudinem
corporis conservare potest ac promovere. Licitum igitur est
artem saltatoriam in Rebus publicis exerceri.

IX. Si princeps quenquam extraprovoocationem subditis im-
perare patitur, pro subdito imperii collegam habiturus est. O-
ptima igitur cautio est, nec civibus, nec peregrinis ulla Majesta-
tis jura, ac ne peccario quidem tribuere: His enim gradibus
sensim ad summum imperium perveniri solet. In quo ceriè à Ma-
joribus nostris granditer peccatum est. Io. Ang. à Werdenbagen.
Synops. in Bodin. de Republ. l. c. X. Qu. 31.

DISPUTATIO. XXX.

I. Uti omnium actionum nostrarum, ita & studii
Philosophiæ finis absolutè ultimus & principalissimus gloria
Dei esse debet.

II. Qui invitâ, quod ajunt, minervâ studiis vacat, ni-
hil agere non immeritò videtur.

III. Qui præcepta Logices ritè applicare in aliis scien-
tiis didicit, is demum perfectus est Logicus. In ceteros qua-
drat istud: *purus putus Logicus est purus putus asinus.*

IV. Non omnis causa per accidens vera effectus sui
causa est.

V. Physicæ demonstrationes non sunt necessariò, sed in
certo saltem genere veræ. Nam objecta earum materiæ mul-
tum sunt immersa, quæ uti ipsa sapius mutatur, ita & rem
ipsam simul mutat.

VI. Theologia Naturalis in se ipsâ insufficiens' est ad salutem aeternam consequendam, quidquid etiam ogganniat Naturalistarum turba, cum suo Antesignano, Eduardo Herberto. B. de Cherburi, Anglo, quem ex instituto refutavit D. Jo. Musæus *Disp. de insufficienciâ luminis Naturæ*. Interim ea manuducit ad Theologiam Revelatam, cœu suo testatur exemplo Socrates apud *plat. in phædone*. Hoc autem ejus est finis non per se, sed per accidens.

VII. Juris naturæ finis ultimus est officium hominis & inde in societatem humanam redundans bonum. Univer- sum siquidem juxta Naturæ tendit ad optimum societatis humanæ statum ejusdemque conservationem, qui scopus obtineri aliter non potest, quam si quilibet suo in eadem debito officio fungitur.

VIII. Summa totius Philosophiæ Moralis est: piè vivere finem respicere,

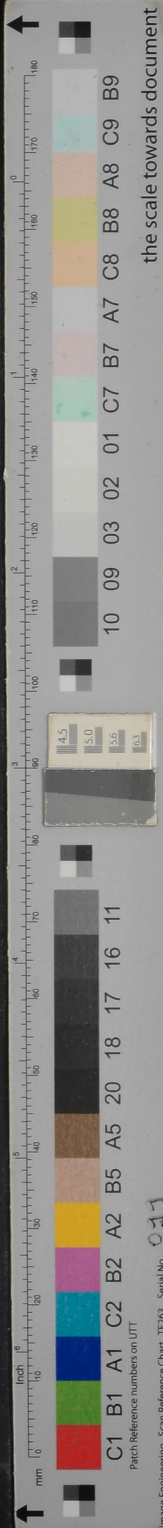
Μόνη τῇ οἷῳ δόξα.

Handwritten text in a historical script, likely Latin or German, appearing as bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is mostly illegible due to fading and the texture of the paper.

Handwritten text, possibly a date or a short phrase, located in the center of the page.

Large, faint, and illegible handwritten text or a signature, possibly a library stamp or a personal note, located in the lower center of the page.

the scale towards document

Naturalis in se ipsâ insufficiens' est ad
equendam, quidquid etiam ogganniat
cum suo Antesignano, Eduardo Her-
Anglo, quem ex instituto refutavit
insufficienciâ luminis Naturæ. Interim ea-
lam Revelatam, ceu suo testatur ex-
in phadone. Hoc autem ejus est finis
ens,
e finis ultimus est officium hominis &
anam redundans bonum. Univer-
a tendit ad optimum societatis humanæ
servationem, qui scopus obtineri aliter
viliber suo in eâdem debito officio
is Philosophiæ Moralis est : piè vivere

φ 76 φ 16 φ 26 φ

